

rAntGroen

België-Belgique
P.B.
WILRIJK 1
8/5124

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - april - mei - juni 2009 - jaargang 8 nr. 30

© Rudy Vansevenant

natuurpunt
Zuidrand Antwerpen

www.zuidrand.be

AFZENDER en VU:
Guido Callaerts
Frans De Cortlaan 42
2610 Wilrijk
Afgiftekantoor Wilrijk 1

Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, Voorzitter en Coörd. Beleidswerkgroep
Groenstraat 59, 2540 Hove
03/455 22 12 - waeterschoot@euronickel.org
Jos Daniels, Secretaris
Archimedeslaan 4, 2650 Edegem
03/458 02 02 - jos.daniels@versateladsl.be
Guido Callaerts, Penningmeester, Coörd. ledenadministratie en Behaagactie
Frans De Cortlaan 42, 2610 Wilrijk
03/828 11 03 - callaertsguido@versateladsl.be
Nancy Geldhof, Coördinator natuureducatie
Hollebeekstraat 192, 2660 Hoboken
0485/85 13 64 - nancy.geldhof@telenet.be
Catherine Vandercruyssen, Coördinator Cursussen
Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be
Ronny Deckers, Coördinator Studie
Orchideeënstraat 69, 2610 Wilrijk
0485/55 45 31 - ronald.deckers@telenet.be
Rudi Leemans, conservator Groen Neerland
Kleine Doornstraat 51, 2610 Wilrijk
03/828 43 16 - rudolf.leemans@telenet.be
Veerle De Saedeleer (mede)contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
Elsenberglaan 2, 2650 Edegem
vee_saddler@yahoo.co.uk
Tuur Wuyts, (mede)contactpunt Fort 7
contact.fort7@zuidrand.be
Mestdagplein 15/4, 2610 Wilrijk
03/499 99 11 - arthurwuyts@telenet.be
Bob Gabriels, webmaster
Vandepereboomstraat 9, 2140 Borgerhout
bob.gabriels@telenet.be
Lucy de Nave, bestuurslid
Jan Van Ryswycklaan 277, 2020 Antwerpen
03/237 99 52 - lucy.denave@antwerpen.be

Redactie rAntGroen

Graag uw teksten zenden naar:
Verslagen: André De Mul,
Lage Kaart 422 (GIVI), 2930 Brasschaat
03/828 70 32 - andre-de-mul@telenet.be
Agenda: Hilde Vangrunderbeek,
Beekboshoek 202, 2550 Waarloos
015/32 08 05 - hildevangrunderbeek@skynet.be
Waarnemingen: Gilbert Van Ael,
Antwerpsesteenweg 243, 2660 Hoboken
03/827 05 10 - gilbert.van.ael@telenet.be
Fort 7-nieuws: Johan De Ridder,
Prins Boudewijnlaan 37, bus 5, 2600 Berchem
0485/91 13 86 - johan.deridder3@telenet.be
Overige: Catherine Vandercruyssen,
Koningin Astridlaan 106, 2550 Kontich
03/288 81 07 - cvdx@telenet.be
Verdeling: Guido Callaerts
contactgegevens: zie bestuursleden
Vormgeving: Guido Van Boeckel,
Berten Pilsstraat 20, 2640 Mortsel
0475/96 69 67 - guido.van.boeckel@skynet.be

Teksten voor het volgend nummer van rAntGroen, met verschijningsdatum 1 juli 2009, ontvangen we graag ten laatste op 10 mei 2009.

Contactpersonen voor geleide wandelingen in Fort 7

Natuurwandelingen:
Tuur Wuyts - 03/449 99 11 -
arthurwuyts@telenet.be

Monumentwandelingen:
Philippe Vanhove - 03/825 02 43
philippe.vanhove@scarlet.be

Algemeen

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (230-0044233-21) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelings tijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxielaan 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Karina.deboeck@natuurpunt.be) met de volgende gegevens: lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: Voor leden van andere afdelingen door storting van 8 euro op onze rekening

met vermelding van uw naam en adres.

Verzekering: Ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders. De algemene prijs is 15 euro. Studenten betalen 13 euro

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens of met minibusjes.

Annulatie bij autobustochten: Leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: Om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10% van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25% van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25%.

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:

979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen"

Omslagfoto : Voorjaarsflora - © Rudy Vansevenant

Het eerste groen doet wonderen

De Lokale Algemene Vergadering van de afdeling is zo net erg succesvol achter de rug wanneer ik deze intro voor de rAntGroen schrijf. Het koude grauwe weer van de afgelopen weken begint eerlijk gezegd op me te wegen. Heb jij ook soms zo dat gevoel dat je de winter van je zou willen afschudden? Ik in ieder geval wel! Ieder klein signaal dat verwijst naar de lente of de zomer doet dan ongelooflijk deugd. De zanglijster die je 's morgens vanuit je bed hoort zingen, niet meer in het donker naar bus of trein lopen, de krokussen die overal te voorschijn komen in de voortuinen...

Deze morgen had ik het geluk om samen met een natuurgids die dit jaar afstudeerde van onze natuurgids cursus een privé-wandeling te kunnen maken in het Uilenbos, een vrij groot gebied te Hove langsheen de bossen van Moretus. Ondanks de grijze lucht en het miezerige regenweer deed het zo'n deugd om die eerste Boomklever uit volle borst zijn territorium te horen verdedigen, het frisse groen van de massaal uitkomende speenkruidblaadjes te bewonderen, de verse reeënsporen en wissels te bespeuren en de geur van de vos op te snuiven.... het was allemaal zo intens!

Erg logisch natuurlijk.... al deze signalen prikkelen ook onze hypofyse en geven het sein om uit onze winterstelling te kruipen.... een mens is immers maar een dier! Wat me echter wel echt verraste dit jaar was de impact dat het ontwaken van de lente op me maakte. Was het omdat we echt koude winters niet meer gewoon zijn of kwam het door die ongewoon grauwe februarimaand, dat weet ik niet.

Naar de afdeling wil ik dit niet doortrekken natuurlijk.... integendeel! De afdeling draait in de winter gewoonlijk op volle toeren en dat was de afgelopen maanden zeker niet anders. Nog nooit lag de rAntGroen zo vroeg in je bus, hadden we zulk een hoge opkomst voor winteravonden, de midwinternachtviering en het winterbeheer van het Fort. En ook de LAV was een voltreffer, daarover lees je verder in dit tijdschrift meer. Natuurlijk hebben we heel wat olie en vele radertjes nodig om deze machine optimaal te laten (en blijven laten) functioneren. Tuur en Veerle bijvoorbeeld stelden zich op de LAV kandidaat als aanspreekpunt voor de beheersploeg van het Fort en Rudi werd conservator benoemd voor "Groen Neerland".

Zulk een steun en inzet is ten volle gewaardeerd. Spijtig genoeg zijn nog niet alle radertjes voor dit jaar opgevuld geraakt. We zijn in het bijzonder op zoek naar 2 of meerdere mensen die een welomschreven taak op zich willen nemen : "coördinator gidsenvergadering" en "aanspreekpunt tijdschrift". Het zijn beide welomlijnde functies, eerder administratief van aard die op welbepaalde periode enkele dagen inzet per jaar vergen. Heb je een boon voor Natuurpunt of de Afdeling of geniet je al jaren van haar activiteiten en wens je eens iets terug te doen, dan kan je me hierover graag aanspreken. De bestuursleden die deze functie in het verleden hebben uitgeoefend, beloofden trouwens je bij de start te begeleiden.

We kijken er naar uit !

Hugo Waeterschoot, voorzitter

Iedereen is welkom op alle wandelingen. Honden zijn niet toegestaan op onze activiteiten.

De gids/leiding treedt op als educatieve begeleider van Natuur- en Milieueducatie Natuurpunt.

= kostendelend vervoer (5 eurocent/km) wordt op de afspraakplaats georganiseerd

= kindvriendelijke tocht

= inschrijven/aanmelden noodzakelijk

Zondag 5 april
8.00 u

Voorjaarsflora in het bos
van Zevenbergen-Ranst en
het Muizenbos

Nergens kunnen we korter bij huis genieten van de rijke voorjaarsflora dan in de twee gebieden die we vandaag bezoeken. In het bos van Zevenbergen-Ranst maken we kennis met het rijke Eiken-Haagbeukenbos, het typische "voorjaarsbos" met zijn vele Bosanemonen, Speenkruid, Muskuskruid, maar ook met de zeldzame Eénbes en het mysterieuze Heelkruid. Even verder op de wandeling krijgen we, op een zandige bodem, het veel armere Eiken-berkenbos te zien, waar even later Meiklokjes en het Dalkruid zullen bloeien. De Adelaarsvaren spant er de kroon. Nadien verkennen we het nabijgelegen Muizenbos, eigendom van het Vlaams gewest en, in tegenstelling tot Zevenbergen, niet toegankelijk voor het publiek. In 2002 brachten we er al een eerste bezoekje. Het Muizenbos is een vochtig en kalkrijk populierenbos met een hoge botanische waarde. Ook hier vinden we opnieuw de fraaie voorjaarsflora terug; naast tapijten met bosanemoon bloeit hier ook talrijk de Slanke sleutelbloem. Voorts komen er nog schaarse broedvogels als Tortel, Matkopmees en Kleine bonte specht voor. Dit bosreservaat is terecht geklasseerd als Europees beschermd habitatgebied. Dit bezoek is dan ook een enge kans voor wie deze natuurparel eens van nabij wil bewonderen.

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 8.00 u, het einde is voorzien omstreeks 12.30 u

Mee te brengen: verrekijker, veldgids, fototoestel en, voor het vochtige Muizenbos, zonder fout ook laarzen!

Gids: Rudy Vansevenant 015/32 08 05
of 0475/49 03 68

Leiding: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Matkop - foto: Willy Ceulemans

Al ingeschreven voor de bustocht van 26 april ?

Paasmaandag
13 april
8.00 u

Wandeling in Het Broek

Vandaag gaan we het niet te ver zoeken, we gaan naar Het Broek van Blaasveld. Het Broek is een natuurgebied van 675 ha, gelegen in de Rupelstreek. Het is een nat en vochtig gebied met vele vijvers en sloten. Op de natte gronden treft men typische planten en bomen aan zoals: Dotterbloem, Gele lis, Wilde hop,

Waterwilg en Els. De laatste jaren werd heel wat populier gekapt en het is de bedoeling het aandeel van deze bomen door kapping nog verder te verminderen. Zo kan zich een grotere verscheidenheid aan planten- en boomsoorten van broekbossen en hooilanden ontwikkelen. Ook het dierenleven is hier rijk aan soorten. In

Groene kikker – foto: Wim Vandeweyer
één van de winnende foto's

de lente kan je volop de Groene kikkers horen kwaken. Het vogelbestand is er vrij hoog; zo werden door een telgroep van Natuurpunt reeds een 150-tal soorten waargenomen. Op dit moment van het jaar zingen de vogels 's morgens hun mooiste lied, kom mee genieten van al dat moois!

Afspraak: vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 8.00 u, het einde is voorzien omstreeks 12.00 u.

Indien het weer het toelaat drinken we nog een glas op het gezellige terras van 't Fonteyntje.

Mee te brengen: verrekijker, stevig schoeisel.

Gids: Rudy Vansevenant 015/32 08 05
of 0475/49 03 68

Leiding: Hilde Vangrunderbeek

Zondag 19 april
8.00 u

Natuurwandeling in de
Laak- en Netevallei

Natuurpunt beheert in de Laak- en Netevallei meer dan 250 ha zeer waardevol en gevarieerd natuurgebied, een ideaal doel voor een boeiende lentewandeling.

Onze gids is als natuurkenner en vogelringer zeer vertrouwd met de streek. Hij neemt ons mee langs de mooiste hoekjes van deze valleigebieden.

Trichelbroek is een moerassig gebied waar de Kleine Laak uitmondt in de Grote Laak.

In een aantrekkelijk landschap met enkele hoeven, weilanden, eikenbossen en dreven vinden we, verscholen tussen broekbossen, een natuurlijke waterplas.

Deze vijver trekt heel wat watervogels aan zoals Aalscholvers, Futen en verschillende soorten eenden. Aan de rand van de vijver nestelt een kolonie Blauwe reigers en in de omliggende rietvelden broeden enkele paartjes Blauwborst. Ook de flora is zeer gevarieerd met o.a. Waterviolier en Koningsvaren.

Veel varens vinden we ook in het nabijgelegen natuurgebied Varendonk.

Het ligt in de gelijknamige deelgemeente van Laakdal aan de samenvloeiing van de Grote Laak met de Grote Nete. Door de overgang tussen de vochtige vallei en de hoger gelegen zandige gronden treffen we hier een grote verscheidenheid aan biotopen en soorten.

De broekbossen, eikenberkenbossen en dennenpercelen zijn bekend om hun paddenstoelen, varens en mossen. Naast verschillende soorten spechten broedt hier o.a. Havik.

In de vallei van de Grote Laak ligt ook De Roost. Dit waardevol moerasgebied biedt een afwisseling van oude elzenbroeken, verlande turfputten, bloemrijke hooilanden en is doorsneden door talrijke sloten en grachten. Naast een rijke moerasflora komen hier broedvogels als Wielewaal, Tortel en IJsvogel voor.

Trichelbroek

Het Zammelsbroek, dat we in de namiddag bezoeken is wellicht het bekendste natuurgebied van de streek. In de rustige, brede vallei van de Grote Nete vind je een grote verscheidenheid aan biotopen. Dat gaat van een droge zandduin, bekend als de Calvarieberg, tot vijvers en moerassen. Naast een zeer waardevolle moerasflora kan je hier ook allerlei libellen en vogels als Dodaars en Nachtegaal verwachten. De wandelaar treft hier een gave strook natuur aan met heel wat ontwikkelingskansen voor fauna en flora.

Zoals je merkt staat deze wandeling borg voor afwisseling en natuurbeleving

Zorg dat je erbij bent !

Afspraak: vertrek met eigen wagens op de Bist te Wilrijk om 8.00 u, einde ter plaatse rond 17.30 u. Wandelaafstand: ca 12 km.

Meenemen: picknick, kijker, telescoop, vogel- en plantengids, laarzen aanbevolen.

Gids: Herman Berghmans

Leiding: Luc Van Schoor 03/353 09 77 of 0494/33 60 09

Een klassieke Ardennentocht met zowel aandacht voor landschap als rijke variabiliteit aan plantengemeenschappen! De Lesse kerfde over de tijden heen haar lieflijke bedding door het zachte en smalle kalkmassief gelegen tussen het plateau van de Condroz en het Ardennenmassief. Deze bonte geologische mengeling laat duidelijke sporen na in de rijke fauna en flora van deze streek. Hierdoor is de voorjaarsflora uitgesproken in deze periode en vinden vele zeldzame planten hier hun stekje, zoals de Gele Anemoon, de Naaldvaren en de Bolletjeskers. Wat vooral indruk maakt op deze tocht is de uitbundigheid van de flora die soms in grote getale (lees velden Judaspenning, Daslook, ...) gezamenlijk in bloei staat. Vandaag maken we een prachtige dagwandeling langs kronkelige en soms

Daslook

Vandaag trekken we over de Schelde naar het Fort van Steendorp, op de rand van de Wase cuesta. Het is een zeer gevarieerd gebied met drie verschillende biotopen: een fort met bos, weiden op de cuestasrand en de Roomkouter, een opgesloten gebied met een bijzondere plantengroei.

In dit 180 ha grote aaneengesloten stuk natuur is voor een deel nog in volle ontwikkeling, met een rijke flora (o.m. Wollige munt, Echt duizendguldenkruid, Heen, Daslook, Wilde hyacint, Muskuskruid, Echte zulte, Blaartrekkende boterbloem, Fladderiep) en waarnemingen van o.m. Sperwer, IJsvogel, Holenduif, Koekoek en Kuifeend. Ook over de geschiedenis en de geologie van het gebied weet gids Dirk ons een heleboel te vertellen.

Zondag 26 april
8.00 u

Voorjaarsflora in
de Lessevallei

steile paadjes langsheen de rechteroever van de Lesse, waar we halverwege onze picknick verorberen in het veld langs het water. Vooral in het tweede deel van de wandeling krijgen we erg mooie en soms spectaculaire landschappelijke taferelen te zien en naar goede gewoonte ook de Grote gele kwikstaart en hopelijk tevens de Waterspreeuw. Deze wandeling is vast één van de mooiste, die onze zuiderburen te bieden hebben in dit seizoen. Een aanrader dus!

We vertrekken 's morgens aan het station van Houyet en eindigen in de namiddag aan het station van Gedron-Celles. De totale wandelafstand bedraagt ongeveer 12 km. Deze uitstap is zeker geschikt voor kinderen gezien het afwisselend karakter van deze wandeling en de nabijheid van de Lesse op voorwaarde dat ze de afstand kunnen stappen.

Afspraak: we vertrekken met de bus op de Bist te Wilrijk om 8.00 u stipt naar de Lessevallei. We verwachten terug in Wilrijk te zijn omstreeks 19.00 u. (dit uur kan echter iets onderhevig zijn aan mogelijke files op de autostrade).

Meebrengen: goed schoeisel (best laarzen bij regenweer), waterdichte regenkledij, picknick (incl. drank!), kijker en eventueel veldgidsen.

Inschrijven kan door € 15 (volwassene) of € 13 (student > 12 j) op onze rekening (zie p.2) te storten met vermelding van de naam (namen) van de deelnemer(s). Kinderen t.e.m. 12 j gaan gratis mee en families betalen nooit meer dan € 50.

Leiding/gids: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12
e-mail: waeterschoot@euronickel.org

Zondag 3 mei
8.50 u

Fort van Steendorp en
Wase cuesta

Blaartrekkende boterbloem foto: Willy Ceulemans

Het wordt vast een fantastische en leerrijke voormiddag, wij wandelen een 3/4 km.

Afspraak: we vertrekken om 8.50 u met eigen wagens op de Bist te Wilrijk.

Einduur ter plaatse: 12.30 u.

Mee te brengen: laarzen, veldgidsen, verrekijker, loepje, foto toestel, eventueel regenkledij.

Leiding: Ronny Deckers 0485/55 45 31

Externe gids: Dirk Meersman

Zondag 10 mei
8.00 u

Nieuwe natuurgebieden in Oost Zeeuws Vlaanderen

Vorig jaar bezochten we in mei enkele recente natuurgebieden in West Zeeuws Vlaanderen.

Vandaag maken we kennis met nieuwe en oudere natuur in de oostelijke kant van deze provincie.

Sinds 2005 worden hier nieuwe projecten uitgewerkt als natuurcompensatie voor het uitdiepen van de Westerschelde. Ze worden betaald door Vlaanderen en Nederland (zo'n 30 milj. euro).

Deze natuurcompensatie heeft de prov. Zeeland vooral binnendijks gezocht. Het is in Oost Zeeuws-Vlaanderen de bedoeling dat er ook buitendijkse getijdennatuur zal ontstaan nml. in de Hedwigpolder ten zuiden van Saeftinghe en in Perkpolder. Maar daarvoor moet men ontpolderen en dat brengt heel wat protesten teweeg, vooral uit landbouwkringen. Tijdens onze excursie brengen we een bezoek aan volgende nieuwe en oudere vogel- en natuurgebieden (niet noodzakelijk in deze volgorde):

De Grote Putting nabij Hengstdijk: van het Oudeland van weleer is na ruilverkaveling nog zowat 65 ha intact gebleven. Het reliëfrijk weiland met modderige greppels en waterrijke sloten is in beheer als weidevogelreservaat. De Putting is verreweg het beste weidevogelgebied van Zeeuws Vlaanderen met o.a. Grutto, Tureluur, Slobeend, Blauwborst en Rietzanger als broedvogels.

Kop van Osenisse: het terrein bestaat uit een binnendijks gelegen, ingepolderd schor dat in 2005 opnieuw is ingericht en een buitendijks schor met slikken en een hoogwatervluchtplaats. Er broeden een aantal weidevogels en bij vloed komen heel wat steltlopers hier overtijen.

Hellegatschor: is een buitendijks gelegen gebied met rondom slikken die alleen bij laagwater droogvallen. Het gebied is van groot belang voor allerlei wad- en watervogels die vooral tijdens de trektijd in groot aantal kunnen aanwezig zijn. De laatste jaren worden geregeld Graszangers waargenomen tijdens het broedseizoen.

Margarethapolder ten oosten van Terneuzen: dit natuurgebied is nog zeer jong. Het is een voormalige polder die in 2006 is heringericht als (brak) water- en grasland.

Op de kruin van de Westerscheldedijk is in 2008 een telpost gebouwd in de vorm van een houten kruis vanwaar men een mooi uitzicht heeft op het natuurgebied en de Schelde. Van hieruit zijn sindsdien zo'n 130 vogelsoorten waargenomen en ook steeds vaker zeehonden.

Het Groot Eiland: was oorspronkelijk een weids schorren- en slikkenlandschap op de grens van Hulst en Axel. Na inpoldering resten nog enkele brede kreken met rietgordels, graslanden en bosaanplant met een broedkolonie van Blauwe reigers waarbij de laatste jaren ook Kleine zilverreiger nestelt. Andere broedvogels van dit mooi natuurgebied zijn o.a. Fuut, Dodaars, Bruine kiekendief en IJsvogel.

Dat Oost Zeeuws Vlaanderen naast het Verdronken Land van Saeftinghe nog heel wat natuur in petto heeft kan je vandaag met Luc en Tuur zelf mee ontdekken.

Afspraak: vervoer met eigen wagens op De Bist om 8.00 u en terug rond 18.30 u.

Meebrengen: picknick, stevige wandelschoenen, laarzen en regenjas indien nodig, kijker, telescoop, vogelgids, fototoestel en € 1 voorbereidingskosten.

Gids: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Leiding: Tuur Wuyts 03/449 99 11

Zaterdag 16 mei
14.00 u

Zwaluwen-inventarisatie in onze afdeling

Het is reeds enkele jaren een gewoonte om de broedplaatsen van zwaluwen in onze afdeling te inventariseren. De gemeente Hove in onze regio bijvoorbeeld heeft dit erkend en een subsidiereglement opgesteld om zwaluwenbeheer op de boerderijen te promoten. Een mooie erkenning, laten we dit voorbeeld in de andere gemeenten van onze afdeling ook promoten.

Ook Natuurpunt draagt zijn steentje bij door jaarlijks het aantal broedparen van de Boerenzwaluw te tellen. Vandaag fietsen we doorheen Hove en Edegem en bezoeken we de bekende nestplaatsen (meestal in de omgeving van boerderijen) en speuren we naar eventuele nieuwe nestplaatsen.

Afspraak: we vertrekken aan de kerk van Hove (aan de ingang) om 14.00 u en eindigen met een drankje vermoedelijk rond 17.30-18.00 u in de nabijheid van het gemeentehuis van Edegem. Bovendien de telling zelf trachten we wat toelichting te geven omtrent de levenswijze en ecologie van deze prachtige vogels. Om alles in goede banen te leiden zouden we je willen vragen om eventueel *voorafgaandelijk even contact op te nemen per*

mail of telefoon met Hugo of Ronny zodat we enigszins een zicht hebben op wie komt opdagen. De gegevens van deze telling worden nadien overhandigd aan het Instituut voor Natuurbehoud in opvolging van de inventarisatie van de broedvogelatlas; een bijzonder nobel doel dus waarmee we ons deeltje bijdragen aan de bescherming van deze vogelsoort. Ben, je begaan met onze inlandse vogelsoorten, dan verwachten we je zeker dit weekend.

PS deze korte fietstocht van ongeveer 12 km is tevens een unieke gelegenheid om de uithoekjes van je streek beter te leren kennen.

Leiding: Hugo Waeterschoot 03/455 22 12
e-mail: waeterschoot@euronickel.org
Ronny Deckers 0485/55 45 31
e-mail: ronald.deckers@telenet.be

Boerenzwaluw - foto: Willy Ceulemans

Al ingeschreven voor de bustocht van 24 mei en/of het weekend van 31 mei ?

Zondag 17 mei
9.00 u

Nog groen in de stad?

Bekijk Antwerpen eens vanuit een andere hoek! We gaan op zoek naar natuur in het hart van de stad.

Thérèse gidst ons o.m. door het begijnhof, de plantentuin en het stadspark en vertelt ons een heleboel over de bomen, de kruiden, de vogels en de andere dieren die we daar kunnen vinden. Sommigen zullen verbaasd zijn dat de stad nog zoveel groen te bieden heeft, ook op plaatsen waar je dat niet verwacht. Anderen zullen misschien ontgoocheld zijn: de meningen zijn meestal zeer verdeeld.

Afspraak: om 9.00 u aan de Franklin Rooseveltplaats, voor het Koninklijk Atheneum.
Einduur ter plaatse: 12.00 u.

Mee te brengen: veldgidsen, verrekijker, loepje, fototoestel, eventueel regenkledij.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 of 0485/71 73 48 (enkel bereikbaar de dag zelf)
Externe gids: Thérèse Verschueren

Plantentuin

De tocht van 24 mei en het weekend van 31 mei/1 juni kaderen in de cursus Geologie.

Zondag 24 mei
&
weekend van
30 mei tot 1 juni

Uitgebreide informatie over deze 2 activiteiten vind je dan ook onder de rubriek 'Cursussen'

Al ingeschreven voor de bustocht van 14 juni ?

Nadat we 's morgens voor 'de goei' gekozen hebben, halen we in de namiddag een frisse neus in het niet vrij toegankelijke deel van het Hof van Coolhem.

De boswachter van dit gebied zal ons gidsen. Het worden geen bewandelde paadjes, want die zijn er niet. Het wordt dus een 'wilde tocht' in ongerepte natuur, met verrekijker, veldgidsen en loep in aanslag.

Afspraak: we vertrekken om 13.20 u met eigen wagens op de

Zondag 7 juni
13.20 u

Bosreservaat Coolhem
in Puurs

Bist te Wilrijk en we eindigen ter plaatse omstreeks 16.30 u

Mee te brengen: laarzen, veldgidsen, verrekijker, loepje, fototoestel, eventueel regenkleedij.

Leiding: Lucy de Nave 03/237 99 52 of 0485/71 73 48 (enkel bereikbaar op de dag zelf)

Externe gids: Johan Foque

Het is alweer 9 jaar geleden dat we een bezoek brachten aan het Naardermeer en de Vechtplassen ten noorden van Utrecht.

Vandaag trekken we nog eens naar laatstgenoemde gebied voor enkele landschaps-, vogel- en florarijke uitstappen door de 'watertuin' van Nederland.

De Vecht zelf is een zeer mooie rivier die zijn oorsprong vindt in Utrecht .

Amsterdamse kooplieden lieten hier in de gouden eeuw hun

Zondag 14 juni
7.30 u

Bustocht naar de
Vechtplassen bij Utrecht

landhuizen bouwen, de meeste van die woningen zijn nog volledig intact. De Vecht wisselt aantrekkelijke natuur af met boeiende cultuur. We volgen een stukje deze schilderachtige rivier op weg naar Ankeveen.

Van hieruit bezoeken we het prachtige natuurgebied de Ankeveense plassen.

Het zijn voedselrijke laagveenplassen die vroeger gebruikt werden voor de turfwinning. De Ankeveense plassen

Agenda

zijn, in tegenstelling tot het bijna aangrenzende Naardermeer, gemakkelijk zonder boot te bezoeken.

We maken een mooie wandeling door dit rustig afwisselend moerasgebied met bos, ruigten, rietvelden en open plassen waar o.a. Watergentiaan, waterlelies, Zwanenbloem, Pijlkruid en Grote egelskop bloeien.

In het voorjaar en zomer zijn hier langs beide zijden van het pad (broed)vogelsoorten te zien als Geoorde fuut, Purperreiger, Havik, Zwarte stern, Snor en andere water- en moerasvogels. Onderweg maken we een zijsprongetje naar een vogelhut met mooi uitzicht op dit uniek plassengebied.

Na de middagpauze in een typisch Hollandse omgeving maken we kennis met de Tienhovense plassen op slechts 9 km ten NO van Utrecht.

Het is een authentiek landschap van moeras en moerasbos waar het oude vervenningspatroon nog herkenbaar is. De Tienhovense plassen zijn een kleinood vol afwisseling van water-, moeras-, weide- en bosvogels.

We wandelen over een zalig weggetje langs een prachtige oude Wipwatermolen "de Trouwe Wachter" met de ernaast liggende houten schutsluis temidden van vijver en poelen waar Zwarte sterns nestelen en Purperreigers regelmatig overvliegen. Het zeldzame Woudaapje broedt er ook. Verder is het uitkijken en luisteren naar karakteristieke moerasvogels als Snor en Grote karekiet.

In de omliggende polders met veel vochtige graslanden liggen ook een aantal steltloperpoelen en een eendenkooibos.

Aansluitend wandelen we waarschijnlijk door de Westbroekse Zodden. Dit laagveenmoerasgebied dat vooral bekend is om zijn trilvenen, is rijk aan zeldzame planten en insecten (o.a. libellen). De huidige vorm van het moerasgebied is te danken aan de turfindustrie tijdens de middeleeuwen.

Het gebied met langgerekte plassen en brede sloten (pekgaten) met daartussen de legakkers, is nu een trekpleister voor allerlei moeras-, weide- en watervogels.

We kijken er uit naar Zomertaling, Bruine kiekendief en Grutto.

Zwanenbloem - © Rudy Vansevenant

Een ander doel om te eindigen zou ook nog de nabijgelegen Bethunepolder kunnen zijn, een uniek drinkwatergebied waar het grondwater in grote hoeveelheden opwelt.

Luc en Wim zullen hun keuze maken na de voorbereiding.

Onnodig te zeggen dat vandaag, mits een treffelijk weertje, heel wat fraais te genieten en fotograferen valt.

Wij wandelen ca 15 km en de bus rijdt naar schatting zo'n 400 km.

Schrijf tijdig in als je deze prachttocht niet wil missen !

Inschrijven kan door € 15 (volwassene) of € 13 (student > 12j) op onze rekening (zie p.2) te storten. Kinderen t.e.m. 12 j gaan gratis mee en families betalen nooit meer dan € 50.

Afspraak: vertrek op de Bist om 7.30 u en terug rond 19.30 u.

Meenemen: picknick en drankje voor onderweg. Kijker, telescoop, fototoestel, stevige wandelschoenen of laarzen bij regenweer. Vogel- en plantengids.

Gids: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Leiding: Wim Roelant 0477/34 07 21

Brunel - foto - Willy Ceulemans

Het is alweer een paar jaar geleden dat we op het vroegere kasteeldomein, nu begraafplaats van de stad Antwerpen, nog eens een kijkje zijn gaan nemen. Dit park is echter veel meer dan een begraafplaats, want ondanks het vele onderhoud dat hier gebeurt, herbergt dit gebied nog heel wat natuurpareltjes. Vooral de heel verschillende biotopen (bos, droge en natte graslanden, grachtjes en vijvers) zorgen voor een

Zaterdag 20 juni
13.30 u

Natuur op het
Schoonselhof

heel gevarieerd aanbod. De meeste mensen zijn dan ook aangenaam verrast door de grote variatie planten, maar ook insecten, waaronder verscheidene libellen, die ze hier aantreffen.

Ik beloof jullie alvast een flink boeket Bosorchissen, afgewisseld met Rapunzelklokjes en Brunel.

Afspraak: bijeenkomst om 13.30 u op de parking aan het einde van de Jules Moretuslei, Wilrijk, tegenover de hoofdingang van het Schoonselhof.

Het einde is voorzien om 16.30 u ter plaatse.

Meebrengen: gemakkelijke schoenen en een goed humeur volstaan.

Gids/leiding: Nancy Geldhof 0485/85 13 64

Zondag 21 juni
19.00 u

Zomerzonnwende op Fort 7

De zonnwende vieren wordt zo stilaan een traditie.

We maken om te beginnen een avondwandeling van ongeveer 2 uur door het natuurreservaat. Achteraf verpozen we en praten nog wat na bij een hapje en een drankje over al het moois dat we gezien hebben.

Diegenen die naar hun veilige bed verlangen gaan dan naar huis, maar diegenen die er zin in hebben kunnen weer blijven overnachten onder de sterrenhemel. Voor hen is er als naar gewoonte spek met eieren bij het ontbijt.

Inschrijven voor 18 juni is noodzakelijk.

Afspraak: om 19.00 uur, 'De IJsvogel', Natuurreservaat Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk.

Mee te brengen: Eventueel slaapzak, grondzeil en een grote zak om 's nachts dingen in te bewaren, buiten het bereik van nieuwsgierige ongewervelden.

Bijdrage in de kosten:

- wandeling en hapje-tapje: € 4 €
- wandeling, hapje-tapje en ontbijt: 6 €

Leiding: Charlotte Daems 03/828 03 75
Lucy de Nave 03/237 99 52

Zaterdag 27 juni
14.00 u

Nachtzwaluwwandeling

We trekken vandaag bos en hei in voor het waarnemen van één van onze bijzonderste broedvogels, de Nachtzwaluw ook wel bekend onder zijn volkse naam de Geitemelker. Hoewel deze pas in de late schemering tevoorschijn komt, trekken we er al vanaf de namiddag op uit om zijn geliefkoosde leefgebied te verkennen. Hiervoor maken we een wandeling in één van de talrijke heideterreinen die onze Noorderkempen rijk is. Na een picknick als avondmaal verplaatsen we ons dan naar een geschikte locatie alwaar we deze mysterieuze vogel van het nachtelijke uur kunnen beluisteren en hopelijk ook in het laatste streepje licht bekijken. Mogelijk doen we hierbij beroep op een plaatselijke gids die ons ook de nodige uitleg kan verschaffen over de Nachtzwaluw. **In het gebied dat we bezoeken worden maximaal 15 mensen toegelaten. Inschrijven vooraf is dus verplicht; dit kan enkel door te telefoneren naar Rudy Vansevenant (015/32 08 05 of 0475/49 03 68) vanaf 15 juni.**

Afspraak: vertrek met eigen wagens om 14.00 u op de Bist te Wilrijk. Het einde is voorzien rond 23.30 u ter plaatse.

Mee te brengen: verrekijker, vogelgids, laarzen en regenkledij; indien het weer het toelaat, fototoestel, zak-hoofdlamp, muggenwerende crème en/of kledij.

Gids: Wim Roelant 0477/34 07 21

Leiding: Rudy Vansevenant 015/32 08 05
of 0475/49 03 68

Ongetwijfeld is deze periode de meest boeiende op het fort.

Vele planten staan in bloei en worden omzwermd door allerlei insecten. Eén van de betere momenten om het fort te verkennen. We wandelen en genieten tot ongeveer 16.30 u, daarna kunnen de dorstigen nog genieten van een frisse pint en een gezellige babbel op ons buitenterras. Wie wil kan ook vanaf 16.30 u terecht voor deze pinteling. Het einduur hangt volledig af van de stemming in de groep!

Zondag 5 juli
14.00 u

Zomerwandeling en pinteling op Fort 7

Afspraak: om 14.00 u. aan de ingang van het reservaat, Legerstraat 40.

Opgelet, vanuit de Jules Moretuslei mag je met de auto de Legerstraat NIET inrijden! Neem Valkstraat en Koornbloemstraat.

Om 16.30 u voor wie alleen voor de pinteling komt

Gidsen: De fortgidsen.

Contactpersoon: Tuur Wuyts 03/449 99 11

Zondag 12 juli
8.15 u

Het Olens Broek en Langendonk

Het Olens Broek en Langendonk liggen in de vallei van de Kleine Nete te Olen. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft in dit gebied meer dan 85 ha in eigendom en beheert daarnaast ook nog iets meer dan 5 ha eigendom van Umicore en 60 are van de gemeente Olen. Door verdroging en het wegvallen van het oude landgebruik dreigden vanaf 1970 belangrijke natuurlijke biotopen in het Olens Broek te verdwijnen. Daarom startte het ANB in 1993 met de uitbouw van een Vlaams natuurreservaat. Sindsdien werden al verschillende grootschalige werken uitgevoerd om de verdwenen biotopen te herstellen wat enkele spectaculaire resultaten opleverde. Verschillende zeldzame planten zoals Zonnedaauw, Klein warkruid en Draadrus groeien er opnieuw en verdwenen vogels, insecten en andere dieren hebben er opnieuw hun leefgebied.

Dré Peeters, een echte wandelende 'veldgids', zal ons al dit moois tonen en boeiend gidsen. Meegaan!

Afspraak: we vertrekken om 8.15 uur met eigen wagens op de Bist te Wilrijk. Einduur ter plaatse: omstreeks 12.00 uur

Mee te brengen: laarzen, veldgidsen, verrekijker, loepje, fototoestel.

Leiding: Ronny Deckers 0485/55 45 31

Externe gids: Dré Peeters

Klein warkruid

Zondag 19 juli
7.30 u

Fietstocht door de Zak van Zuid Beveland

Zuid Beveland, het land tussen Oosten en Westerschelde, is een gedroomd fiet-sgebied.

De zgn. Zak van Zuid Beveland, ten zuiden van Goes, is één van de mooiste polderlandschappen in Nederland. Dit gebied maakt onderdeel uit van het Nationaal landschap Zuidwest Nederland.

Nationale landschappen bevatten een unieke combinatie van cultuurhistorische en natuurlijke elementen. Voor de Zak van Zuid Beveland gaat het dan vooral voor haar kreekruggen, dijkpatronen, kleinschalige polders en middeleeuwse nederzettingen. De eeuwenlange strijd tegen het water is terug te vinden in de verschillende landschapstypen zoals dijken, welen en krekken.

Op onze fietstocht komen we langs o.a.:

de Zwaakse Weel: een restant van een voormalige zee-arm die met zijn weiden en rietkragen een prachtig habitat vormt voor allerlei moerasvogels zoals Roerdomp en Bruine kiekendief.

De Poel: een oud polderland met holle-bolle weilanden, met restanten van vroegere kreekruggen(bol) en inzakkingen in de zachtere veenbodem (hol) weidevogelgebied en pleisterplaats voor ganzen in de winter.

Het heggenlandschap bij Nisse: Een 800 jaar oud kleinschalig gebied met hagen van meidoorn, koebraam, hondsroos en vlier. Deze heggen bieden een grote rijkdom aan planten en vogels. Vormt samen met zijn weel en omringende bloemdijken een prachtig landschap.

Schaapskooi en infocentrum van de Stichting Zeeuwse Schaapskudde: net als vroeger begrazen de schapen de dijken

onder de hoede van een herder met hond. Hierdoor blijft de bloemrijke en gevarieerde begroeiing van kruiden en planten behouden.

De grenslinden: dat zijn oude lindebomen, op kruispunten en splitsingen, die voor 1700 dienst deden voor markering van de grens van vroegere ambachtsheerlijkheden of als oriëntatiepunt.

Inlagen 2005 en 1887 nabij Ellewoutsdijk: de eerste

is een nieuwe inlaag die is ontstaan tussen de geluidswal langs de weg naar de Westerscheldetunnel en de zeedijk. Inlaag 1887 is meer dan 100 jaar geleden aangelegd en sindsdien een zeer geschikt natuurgebied voor steltlopers zoals Tureluur, Bontbekplevier en Wulp.

Fort Ellewoutsdijk is onderdeel van een negentiende-eeuwse verdedigingslinie. Het fort is gebouwd tussen 1835 en 1839, na de afscheiding van België, en moest voorkomen dat vijandelijke schepen naar Antwerpen konden varen. Mooi uitkijkpunt op de Westerschelde.

Mogelijk stoppen we onderweg bij een kaasboerderij waar ze ook lekkere ijsjes maken.

De combinatie van dijken, natuurgebieden en mooie dorpjes geeft deze streek iets unieks, daardoor is deze ontdekkingsstocht door de Zak van Zuid Beveland zeker de moeite waard.

Na de natte bedoening van vorig jaar duimen we alvast voor een fietsvriendelijk weertje.

Praktisch: we beperken de groep tot een 20-tal deelnemers. *Vooraf aanmelden is noodzakelijk.*

Bel eerst naar André De Mul 03/828 70 32 en meld of je al dan niet zelf voor je fietsvervoer kan zorgen.

Vertrek met eigen wagens op De Bist om 8.00 u en terug rond 19.00 u.

Meebrengen: picknick + drankje voor onderweg, fietsgerief, kijker, fototoestel, waterdichte kleding (hopelijk niet nodig), € 1 voorbereidingskosten

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: André De Mul

PS. De tweede fietstocht 'Rondje met een Pontje' gaat door op 8 augustus met de veer Lillo-Doel

Groen Neerland:

overdracht natuurgebied bekrachtigd door de Stad Antwerpen

De Stad Antwerpen heeft recentelijk de overdracht van een niet onbelangrijk stuk Natuurgebied aan Natuurpunt Zuidrand officieel bekrachtigd. Met als werknaam "Groen Neerland" beschrijven we het gebied gelegen tussen de Doornstraat en de Kleine Doornstraat te Wilrijk, dat als groengebied behouden blijft tegen de oprukkende bebouwingstrend in. De districtsraad van Wilrijk heeft van het openhouden van dit gebied steeds een belangrijk politiek punt gemaakt en eindelijk na jaren strijd werd dit dan ook succesvol bekrachtigd. Het terrein zal deels door natuurpunt (ongeveer 9 ha, zie plannetje) en deels door de Stad beheerd worden. Doel is natuur en zachte recreatie te verzoenen en een zachte beheersvorm toe te passen. Terwijl de overdracht waarschijnlijk reeds zal gebeuren tegen dat je dit tijdschrift in je bus krijgt, dient het gebied eerst ingericht te worden om bewandelbaar te zijn voor het grote publiek. Dit zal enige maanden vergen zodat we hopen het gebied open te stellen tegen de zomer.

Op de LAV werd Rudi Leemans benoemd tot conservator voor dit gebied, waarvoor we hem feliciteren en bedanken, en een oproep gelanceerd naar mensen die mee het gebied willen inrichten. Wens je af en toe in de lente en zomermaanden even de handen uit de mouwen te steken voor de inrichting van het

gebied Groen Neerland, bel of mail dan als de bliksem naar Rudi (rudolf.leemans@telenet.be) die je zeker meer details kan verschaffen en je van harte welkom zal heten.

contact.Fort7@zuidrand.be en een Fort 7 beheerteam geboren!

Aan alles komt een einde, maar ook alles heeft een begin. Zo zit het leven ineens, ook in de natuur op Fort 7!

Peggy Beers was jarenlang onze trouwe en vertrouwde conservator van Fort 7, maar heeft omwille van familiale redenen besloten om even een stapje opzij te zetten. Een conservator vervangen is echter niet zo gemakkelijk en daarom werd besloten om met een nieuwe vorm van beheren te werken: een beheerteam. Dit betekent dat de mensen van het beheer samenwerken en samen beslissingen nemen, en ook in groep de taken verdelen. Natuurlijk is beslissingen nemen niet altijd gemakkelijk en er zijn naast beheertaken ook andere, administratieve taken te vervullen, waaronder jaarrapporten en dergelijke. Wie wat allemaal gaat doen, is nog niet helemaal duidelijk, maar wat al wel duidelijk was: er moest hoe dan ook een aanspreekpunt komen voor het Fort. Tot dit aanspreek- of contactpunt kan je je richten met alle zaken en vragen die met het Fort te maken hebben. Dit contactpunt kan de vragen dan doorsturen naar de mensen, die zich geëngageerd hebben om deze vragen te beantwoorden. Dit kan echter zowel naar mensen van het beheer als bijvoorbeeld naar het bestuur toe gebeuren. Zodoende is het mailadres contact.fort7@zuidrand.be geboren!

Je kunt via dit mailadres dus al je vragen - maar ook suggesties -

over het fort kwijt. De mensen achter dit mailadres zijn in eerste instantie Veerle en Tuur. Zij bekijken je mail en proberen naar best vermogen te antwoorden op je vragen en/of sturen deze door naar juiste personen. Zij proberen ook het overzicht te bewaren van alles wat er op het fort gebeurt en beweegt.

Wie de beheerploeg kent, heeft al door dat wij als nieuw 'beheerteam' ondertussen ook al enthousiast bezig zijn. Wij plannen bijvoorbeeld al een cursus Natuurbeheer voor beginners voor de beheerploeg en al wie geïnteresseerd is. Samen hopen wij op deze manier voor het Fort 7 een natuurrijke toekomst te vrijwaren.

Heb je ook zin om mee te komen werken (of om de cursus beheer te komen volgen)? Wij verwelkomen graag nieuwe beheerteamleden. Wil je meer informatie of wil je je gewoon al inschrijven voor de cursus beheer? Je raadt het al... mail naar ... het mailadres hierboven. (Wie liever telefoneert, kan dit ook natuurlijk, kijk hiervoor in het colofon).

Wij danken Peggy Beers voor haar jarenlange inzet voor de natuurwaarde van ons Fort en wij heffen het glas op het Fort 7, het nieuwe beheerteam en zijn nieuwe contactpunt. Mogen zij allen een gelukkige, vruchtbare en natuurrijke toekomst hebben!

FORT 7, niet zo gesloten als men denkt!

Hoewel Fort 7 niet vrij toegankelijk is omwille van de kwetsbaarheid van het gebied en bouwvalligheid van sommige delen van de gebouwen wil dit niet zeggen dat het domein slechts door een beperkte groep personen betreden wordt. Onze leden hebben de kans om enkele keren per jaar een rondleiding mee te maken onder de leiding van de fortgidsen maar ook andere groepen kunnen een rondleiding aanvragen voor zowel het historisch aspect van de gebouwen en aanleg van het domein als puur voor de natuur.

Het zijn zowel scholen (vooral in de maand oktober), personeelsclubs, bewoners van een straat, allerlei verenigingen en

families die ons fort bezoeken en genieten van het gevarieerde natuurgebied. Hierbij dan ook een overzicht van de totale aantallen bezoekers van de voorbije jaren.

Overzicht van de aantallen deelnemers aan geleide wandelingen op Fort 7

2006 : +/- 1267

2007 : +/- 1301

2008 : +/- 1270

Voor aanvragen: zie pagina 2 van deze rAntGroen

Veel volk op de LAV, resultatenrekening 2008 en begroting 2009 goedgekeurd en enkele nieuwe bestuursleden verkozen.

We verhuisden naar zaal de Vizit gelegen langsheen het Bist plein. Het was dus even koffiedik kijken omtrent hoeveel mensen de overstap naar deze nieuwe zaal zouden vinden en of de zaal haar verhoopte belofte kon inwilligen. Niets was minder waar!!! Met zijn 65'en kwamen jullie opdagen een ongemeend succes en de vele spontane reacties logen er ook niet om. Zowel het programma als de nieuwe zaal werden zeer geapprecieerd.

Tijdens het officieel gedeelte werd zowel de resultatenrekening voor 2008 die met een lichte winst werd afgesloten, als de begroting voor 2009, unaniem goedgekeurd. Tevens werden een aantal nieuwe bestuursmandaten éénparig verkozen voor een termijn van 3 jaar. Het betreft: Rudi Leemans als conservator van Groen Neerland ons toekomstig nieuw reservaat, Veerle De Saedeleer en Tuur Wuyts als aanspreekpunten voor het Fort

en de beheersploeg van het Fort. De meest recente lijst van bestuursleden en coördinatoren en hun contactgegevens kan je terugvinden op de binnenflap van deze rAntGroen. Tot slot bepaalde de LAV de vertegenwoordiging van de afdeling in de Algemene Vergadering van de verschillende geledingen van de landelijke vereniging Natuurpunt.

Als afsluiter werd iedereen vergast op een mooie en originele kijk op 2008. Een 200 tal foto's van activiteiten passeerden de revue op een originele wijze waarbij een lach en een traan meermaals werden weggepinkt.

Indien je meer wenst te weten over de bespreking en besluiten genomen op de Lokale Algemene Vergadering dan kan je het verslag evenals de presentatie nalezen op onze website www.zuidrand.be

Vacatures

Hilde Vangrunderbeek, Catherine Vandercruyssen en Peggy Beers geven de fakkel door!

Na jarenlang zich te hebben ingezet voor de afdeling geven Peggy, Hilde en Catherine hun taak door. Peggy was sinds lang conservator van Fort 7 en heeft jarenlang het beheer gecoördineerd. Hilde coördineerde 8 jaar lang de gidsenvergadering, dit is het forum waar de gidsen de activiteiten van de afdeling vast leggen. Catherine coördineerde de artikelen voor de rAntGroen. Zij blijft evenwel de cursussen nog organiseren voor onze afdeling

een taak die ze als geen ander begeestert en zonder twijfel een kroonjuweel van de afdeling. Voor de conservator is er opvolging, voor de administratieve taken van Hilde en Catherine nog niet echt. Vandaar een warme oproep!!! . Hierbij wil ik als voorzitter en in naam van de afdeling deze 3 dames van harte bedanken voor hun jarenlange zeer geapprecieerde inzet. Het zal (alweer) een beetje moeilijker worden zonder jullie, niet alleen om wat jullie deden, maar ook de manier waarop, jullie lach, jullie positivisme.

"Beste natuurfoto's van afdelingsactiviteiten in 2008"

Ieder jaar doen we een warme oproep voor fotomateriaal voor het activiteitenoverzicht op de Lokale Algemene Vergadering. Ook dit jaar kregen we heel wat CD's toegestuurd waaruit we van iedere grote inzending de beste natuurfoto selecteerden (zie foto's verspreid over deze rAntGroen). Deze foto's werden afgedrukt en zullen een jaar lang te bezichtigen zijn in ons lokaal de IJsvogel. Zorg er dus zeker voor dat ook jouw foto's ons volgend jaar tijdig bereiken, misschien word je dan ook geselecteerd!!!

*Honingzwammen - foto: Jeanine De Greef
één van de winnende foto's*

Startvergadering plantenwerkgroep maandag 13 april om 20.00 u

Het is weer zo ver. Tijd om de flora's en determinatie tabellen van onder de winterkleding te halen. We gaan weer op stap. Vanavond komen we, zoals alle jaren, weer even informeel bij elkaar, om van gedachten te wisselen over het hoe en wat.

De eerste echte inventarisatie volgt dan een week later op 20 april.

Geïnteresseerden kunnen zich nog steeds opgeven bij Ronny (ronald.deckers@pandora.be)

Je wordt dan elke week per mail verwittigd van plaats en uur van bijeenkomst.

OOK VOOR BEGINNERS

Het enige dat je nodig hebt is een gezonde interesse. Dus laat je niet afschrikken. Doe gewoon mee. De beginner van vandaag is de specialist van morgen.

*Grote ratelaar - foto: Veerle De Saedeleer
één van de winnende foto's*

Via haar "weiger een draagtasactie" steunt schoenen TORFS het reservatenfonds van Fort 7 en het natuureducatief centrum

Schoenen met naam www.torfs.be

Schoenen TORFS heeft 2 baanwinkels in onze afdeling, één te Wilrijk op de Boomseseenweg (nr 980A) en één te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr 226). Als je, of elke ander klant, je papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dat stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds en deze te Wilrijk het toekomstig educatief centrum op het Fort. De actie slaat blijkbaar aan bij het publiek want we kregen einde 2008 zo

maar even 1412 € voor het reservaat van het Fort en 661 € voor het educatief centrum, doorgestort.

Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarden is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

GEOLOGIE, LANDSCHAP en ECOSYSTEEM in de praktijk

Afgelopen jaar volgden meer dan 50 mensen de cursus geologie. De evaluatie bevestigde de vraag naar een aantal praktijkgerichte excursies. Een eerste hiervan is reeds achter de rug, een wandeling door het landschap van Scheldevallei tot de klei van Rupel. Maar geen getreur er staan nog twee kleppers in het verschiep gedurende twee opeenvolgende weekends einde mei en een theoreties eind april. Iedereen is welkom. Bovendien bekijken we het praktisch, van west naar oost en van noord naar zuid, zonder al teveel termen en met veel natuur.

Een aanbeveling dus .... *MAAR schrijf aub snel in voor één of voor alle activiteiten want de plaatsen zijn beperkt!!*

Opgepast inschrijven voor één of voor de drie activiteiten kan enkel via een mailtje of telefoon aan Catherine Vandercruyssen (03/288 81 07, cvdx@telenet.be) vanaf 2 april.

Bij melding dat er nog plaats vrij is, is de boeking definitief als je ook het verschuldigde bedrag (bustocht: € 16, weekend: € 100) gestort hebt op ons rekeningnummer 979-9767547-40.

Voorstelling van de geologie van België Vrijdag 24 april om 20.00 u

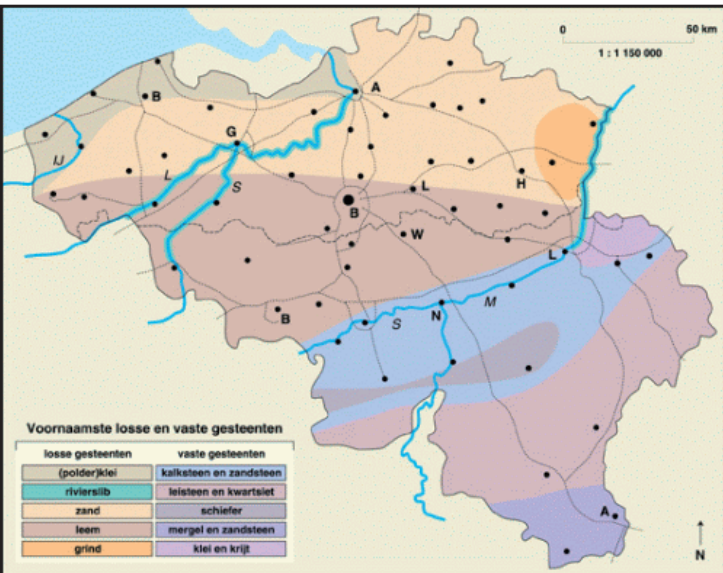
Theorieavond als opfrissing van vorig jaar, een praktische introductie voor de excursie en het weekend, een link naar de natuur. vrijdag, 24 april 2009 van 20 tot 23 uur in de IJsvogel, Fort 7

Lesgever: Hugo Waeterschoot

Deelname: gratis

Geologie, landschap en ecosystemen in Vlaanderen: van Kempen tot plateau van Margraten. Zondag 24 mei 2009

(bustocht: gids en leiding Hugo Waeterschoot)

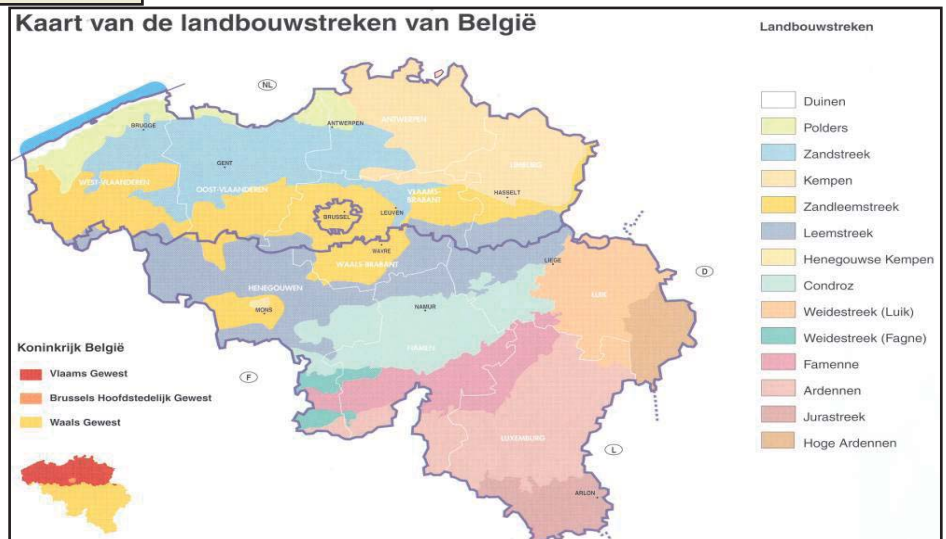

aangename en niet echt vermoeiende dag. We gaan dus met de bus en vertrekken reeds om 7.30 u. aan de Bist te Wilrijk en zijn vermoedelijk pas tegen 20.30 u. terug. Er staan vandaag dan ook een 4-tal korte excursie op de agenda in de Kempen, Haspengouw (fruitstreek), de afzettingen van de Maas en het kalkmassief gelegen langsheen de Voer. Bovendien is de bloei van planten op zijn hoogtepunt dus ideaal om de geologie, landschap, plantenrijkdom en vegetatie mooi aan elkaar te linken. We bekijken het van alle zijden, hoe is het ontstaan, waarom komen dit milieu en deze planten hier nu precies voor en hoe werd het landschap door de mens beïnvloed. Uiterst boeiend meen ik en erg verscheiden met veel natuurcomponenten.

Meebrengen: goede wandelschoenen, verrekijker, picknick voor 2 x (we eten buiten bij goed weer) en wat schrijfgerei.

Kostprijs : € 16, wat duurder dan normaal maar je krijgt er dan ook een dubbele excursietijd voor (PS de dag is zeker niet vermoeiend).

De Kempen kennen we allemaal wel, althans de Kalmthoutse Heide of de Hoge Kempen in Limburg. Deze zandgronden werden aangevoerd als rivierduinen of zijn het gevolg van het gletsjerijs dat tot het midden van Nederland reikte. De zandgronden gaan ongeveer ter hoogte van de taalgrens over in het glooiende Haspengouw met typische leemgronden, om abrupt onderbroken te worden door de 50 miljoen jaar oudere kalk en mergelplateaus van de St. Pietersberg en het plateau van Margraten. We bekijken het allemaal. Het wordt dus een erg lange maar

GEOLOGIE, LANDSCHAP en ECOSYSTEMEN in Wallonië: van Brusseliaan tot de Ardennen, een knetterend lang weekend van zaterdag 30 mei tot maandag 1 juni.

*Gids : Hugo Waeterschoot
Leiding: Catherine Vandercruyssen*

Een volledig weekend voor de boeg!!! Een verlengd weekend dan nog. We profiteren om je op een rustige en ontspannen manier kennis te laten maken met de noord-zuid as van België, van het Brusselse tot aan de Franse grens. Op zaterdagmorgen verkennen we eerst het Brusseliaan in de streek van Halle met zijn typische kolenwouden gekenmerkt door beukenbossen en een zandsteenachtige bodem. Een weelde voor de voorjaarsbloei maar ook wat later is het er best de moeite. Door kleine beekjes diepgekeerde valleien die uitmonden in de riviervallei. Deze plooiing ten zuiden van Brussel heeft een bewogen geologische geschiedenis achter de rug met veel menselijke invloeden die we je zelf mee laten ontdekken. Daarna trekken we een 100 km verder richting Condroz, een middel-hoge vlakte, gekenmerkt door rijke landbouwactiviteit, glooiingen en prachtige vergezichten. Misschien geen uitschieter op natuurland, maar landschappelijk gewoon schitterend. Ondanks dat het veel hoger ligt dan het zandsteenmassief van Brabant dat we in de voormiddag verkenden, is dit gebied veel jonger en wordt het gekenmerkt door een kleiige voedselrijke ondergrond. Dat laat zich voelen wanneer we de wandelpaden volgen zeker wanneer deze er vochtig zouden bijliggen. Tegen de late namiddag rijden we door naar Vierves gelegen in de kalkvallei van de Viroin en uitroepen tot één van de kleinste maar mooiste dorpjes van Wallonië. Hier verblijven we in een éénvoudig familiepensionnetje (le Petit Mesnil, langs de rivier de Viroin). Een gezellige keudel op het terras en hopelijk een grote Gele kwikstaart of Waterspreeuw zitten er dik in. De volgende dag wordt een hele dag genieten van de kalkstreek. Niet alleen bekijken we het boccagelandschap met vele doornhagen, maar

Bijenorchis – foto: Hugo Waeterschoot

vooral de koraalheuveld met hun orchideeën en mediterrane flora en fauna. Ronduit schitterend. Bovendien hebben we een lange dag zodat we alle natuur rustig kunnen bekijken in functie van de geologie en het landschap. Gezien het tijdstip en met wat zon komen we vast en zeker wat mooie orchideeën tegen. 's Avonds bezoeken we met de liefhebbers nog een oude steengroeve waar we met wat geluk nachtroofvogels tegenkomen.

Opnieuw verblijven we in hetzelfde hotelletje om de volgende morgen de Ardennen te verkennen. Alhoewel juist naast de kalkvalleien gelegen, ziet het er meteen helemaal anders uit. Diepe wouden met naaldbomen, overal sporen van everzwijnen,

een zure ondergrond en een veel beperktere verscheidenheid aan flora en fauna. Als het regent vinden we mogelijks wel wat larven van de Vuursalamander. In de vroege namiddag bekijken we de achterkant van “la Roche à l’homme”, letterlijk het breukvlak tussen Condroz en kalk, door de mens sterk beïnvloed, maar met een schat aan planten en insecten waaronder vele zeldzame vlindersoorten. Een waardige wandeling om een topweekend mee af te sluiten. Gezien het relatief eenvoudige pension en kostendrukkende maatregelen (we zorgen zelf voor de picknick) kost dit weekend slechts € 100. Daar komt enkel drank en kostendelend vervoer bij. Opnieuw snel inschrijven dus.

Zicht vanop la Roche à l'Homme naar het samen komen van de Eau Blanche en Eau Noire

"Ieder diertje zijn pleziertje!" dia-voordracht door Yvonne Billion.

U zult versteld staan hoe zelfs doodgevone dieren zeer bedreven en gedreven kunnen zijn om hun nageslacht op peil te houden! Over seks maken ze geen problemen. De enigste en voornaamste functie ervan is voor hen: "het voortzetten van de soort", dus een noodzakelijke behoefte!

Het dierengedrag en de vele diverse activiteitshandelingen die hiermee in verband staan zoals "hofmakerij", "zorg voor het kroost" enz... komen in deze voordracht aan bod.

Wanneer? woensdag 29 april 2009 om 19.30 u.

Waar? in de IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk

Prijs? gratis

parende libellen - foto: Hugo Waeterschoot één van de winnende foto's

Angeldragertjes van de droge heide door Willy Ceulemans

De mooie foto's van Willy moeten we niet meer voorstellen, u ziet ze geregeld onze rAntGroen illustreren. Een van zijn favoriete spotplekjes is een klein heidegebied in Keerbergen, de Kruisheide.

Droge heide is een paradijs voor vele van onze solitaire wespen en solitaire bijen op de huid gezeten door hun respectievelijke parasitaire soortgenoten.

Bijen stoppen hun kroost uitsluitend stuifmeel en nectar toe. Vegetariërs pur sang! Graafwesplarven nemen vers vlees tot zich in de vorm van soms spectaculair grote insecten of insectenlarven:

vliegen, spinnen, wantsen, sprinkhanen, snuitkevers, kakkerlakken, rupsen, vlinders, bladluizen, ... een breed gamma. De verschillende soorten graafwespen specialiseerden zich namelijk in prooikeuze: de Grote knoopwesp in snuitkevers, de Pottenbakkerswesp verschalkt spinnetjes, de Sprinkhanendoder overvalt sprinkhanen, de Wantsendoder bespringt wantsen, de Rupsendoder rupsen, de Vliegendoder ... wat dacht je? De Bijenwolf plukt onze honingbijen van de bloemen en de Graafbijendoder viseert kleine zand- en groefbijen. Aan de hand van op het terrein geschoten beelden worden een 20-tal bijen en wespen voorgesteld.

Wanneer? woensdag 6 mei 2009 om 19.30 u.

Waar? in de IJsvogel, Fort 7, Legerstraat 40, Wilrijk

Prijs? gratis

Behaarde rupsendoder - W.Ceulemans

Wad- en watervogels

Onze afdeling organiseert regelmatig tochten naar Zeeland. Wie is er niet gefascineerd door al die wad- en watervogels, de sierlijke Kluut, de vinnige Strandlopertjes, al die mooie verschillende eenden en nog zovele andere.

Maar misschien is het leuk wat meer informatie te krijgen over deze vogels en hun leefgewoontes. Wil je nader kennis maken met de wad- en watervogels die bij ons aan de kust of in Zeeland voorkomen, dan is deze cursus echt iets voor jou.

Koen Leysen van Natuurpunt Educatie zal u tijdens drie theorielessen en een dagtocht met zijn welbekende sprekerstalent weten te boeien.

Theorielessen: dinsdag 25 augustus, 1 en 8 september 2009 van 19.30 tot 22.30 u.

Plaats : Fort 7, IJsvogel, Legerstraat 40 te Wilrijk

Excursie: 12 september, ganse dag, plaats nog te bevestigen

Prijs: € 16, syllabus niet inbegrepen

Inschrijving door storting van € 16 op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "Wad- en watervogels"+ uw naam en telefoonnummer/e-mailadres.

Informatie bij Catherine Vandercruyssen, 03/288 81 07, e-mail: cvdx@pandora.be

Plantengemeenschappen

Na verschillende jaren rond planten en grassen te hebben gewerkt, gaan we ons dit jaar toelekken op de verschillende natuurtypes waarmee de plantengemeenschappen overeenkomen, bij voorbeeld natte hooilanden op voedselarme bodem of eiken-berkenbossen. Wij identificeren kernsoorten en differentiërende soorten en leren zo welke planten typisch zijn voor een bepaald natuurgebied.

Uiteraard zullen wij onze kennis van planten en grassen tijdens deze cursus weer oprispen. Voor deze cursus is dus een basis plantenkennis noodzakelijk.

Wanneer? vrijdag 8/5 - 15/5 - 29/5 - 5/6 - 12/6 - 19/6 - 26/6 van 9.00 tot 12.00 u.

Lesgever: Hans Vermeulen van Natuurpunt Educatie
Uitstapplaatsen: worden later aan de deelnemers medegedeeld.
Inschrijving voor Natuurpuntleden door storting van € 25 op rekening 979-9767547-40 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen met als mededeling "plantengemeenschappen" + uw naam en telefoonnummer/e-mail adres. Niet-leden betalen € 45 en zijn dan automatisch lid.

Kite Petrel, de nieuwe verrekijker van Natuurpunt
Bye bye, dubbel beeld!

10% korting voor leden van natuurpunt

Ledenprijs: € 355,50 (incl. BTW)

Bij aankoop van een Kite-verrekijker of -telescoop
1 gratis loupe Kite Doublet (waarde € 20)
Actie geldig tot 31/10/2009

Natuur.winkel
Stationstraat 40
2800 Mechelen
www.natuurpunt.be/winkel
winkel@natuurpunt.be
015-43 16 88

Natuurpunt-optiekshop
Pieter De Conincklaan 108 • 8200 Brugge
son@deputter.com • 050-31 50 01

10x42 WATERPROOF Field 6.0° JAPAN

KITE DOUBLET 10x-23mm

Kijk, een muisje!

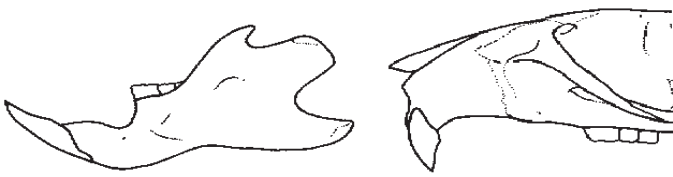
Herman Snoeck

Niet alle muizen zijn echte muizen. Er zijn Ware muizen, Woelmuizen, Slaapmuizen, Hamsters en Spitsmuizen. Dit is een overzicht van alle soorten 'muizen' die in Vlaanderen rondlopen, kruipen, klimmen en zwemmen.

Orde Knaagdieren (*Rodentia*)

Knaagdieren zijn herkenbaar aan een paar grote beetelvormige snijtanden in het bovengebitt. De hoektanden ontbreken, op die plaats is een grote ruimte tussen snijtanden en kiezen.

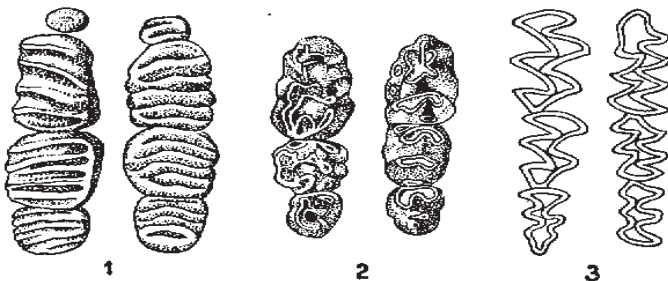
Onderkaak en bovenkaak van Bruine rat

Op de kiezen staan dwarse emailplooiën.

Kiesplooiën bij

- 1 Hazelmuis
- 2 Bosmuis
- 3 Woelrat

Familie Ware muizen (*Muridae*)

Spitse snuit, korte poten, lange staart.

Huismuis (*Mus musculus domesticus*)

Bovenzijde donkergrijs met beetje bruin, onderzijde iets lichter. Onbehaarde staart. Grote uitstekende oren. Voornamelijk nachtactief. Leeft in kleine familiegroepen.

Lichaamslengte:

73-102 mm

Staartlengte:

67-95 mm

Gewicht: 15-28 g

Levensduur:

ongeveer 18 maand in de natuur, 4 jaar in gebouwen en in gevangenschap.

Worp: 5-7 maal per jaar 4-8 jongen.

Biotoop: in en rond gebouwen, velden, bossen, duinen enz.

Voedsel: alleseters (etensafval, granen en zaden, insecten enz.)

Predatoren: kat, Wezel, Kerkuil, mens.

Nest: schuilhoek of zelf gegraven holletje, bezet met papiersnippers, veren, vodjes, plantenresten.

Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*)

Bovenzijde geelachtig bruin, onderzijde wit. Staart kaal met ringetjes. Grote uitstekende oren. Actief in de schemering en 's nachts. Legt een voedselvoorraad aan. Kan ver (>50 cm) en hoog (70-90 cm) springen.

Lichaamslengte:

82-108 mm

Staartlengte:

70-100 mm

Gewicht: 18-25 g

Levensduur: ongeveer 15-24 maanden.

Worp: 3-4 maal per jaar 2-8 jongen.

Biotoop: open terreinen met struikgewas, 's winters soms in gebouwen waar geen huismuizen zijn.

Voedsel: zaden, granen, vruchten, groene knoppen, paddenstoelen, insecten, spinnen, slakken.

Predatoren: Bosuil, Wezel, Hermelijn, Vos, Kraai, Ransuil, Kerkuil.

Nest: hollen en gangen onder de grond, met 2 uitgangen. Nest van plantenmateriaal.

Dwergmuis (*Micromys minutus*)

Bovenzijde geelachtig rood tot rossig bruin, duidelijk gescheiden van witte onderzijde. Opvallend behaarde oren. (Klim)staart bovenaan donkerbruin, onderaan gelig, nauwelijks behaard. Komt in de zomer nauwelijks op de grond.

Lichaamslengte: 82-108 mm

Staartlengte: 70-100 mm

Gewicht: 5-9 g

Levensduur: maximum 18 maand (4 jaar in gevangenschap).

Worp: 2-3 maal per jaar 3-7 jongen.

Biotoop: weiden, akkers, graanvelden, struikgewas, rivieroever met hoge, dichte kruidlaag.

Voedsel: grassen en kruiden, zaden, vruchten, knoppen, insecten, larven

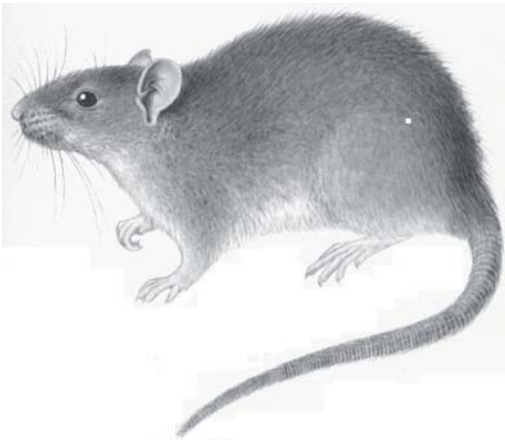
Predatoren: verschillende roofdieren en Kerkuil.

Nest: bol nest van repels geweven monocotylbladeren, 1-1,5 m boven de grond vasthangend aan stengels.

Bruine rat (*Rattus norvegicus*).

Wordt soms ook rioolrat genoemd.

Bovenzijde grijsachtig geelbruin, onderzijde witachtig, duidelijke grens. Staart (vrijwel kaal met schubbetjes) korter dan lichaam. Onbehaarde oorschelpen. Uitstekende zwemmer. Vooral actief na zonsondergang en voor zonsopgang. Leeft in (soms grote) kolonies. Moet verplicht bestreden worden.

Lichaamslengte: 190-270 mm

Staartlengte: 130-230 mm

Gewicht: 275-500 g

Levensduur: ongeveer 2-4 jaar.

Worp: 2-3 maal per jaar 4-12 jongen (soms tot 22).

Biotoop: 's winters in de buurt van woningen, stallen; in de zomer buitenhuis (vuilnisbelten, riolen, fabrieksterreinen, oevers).

Voedsel: alleseter. Predator voor kuikens, jonge konijnen, amfibieën, veldmuizen, schelpdieren.

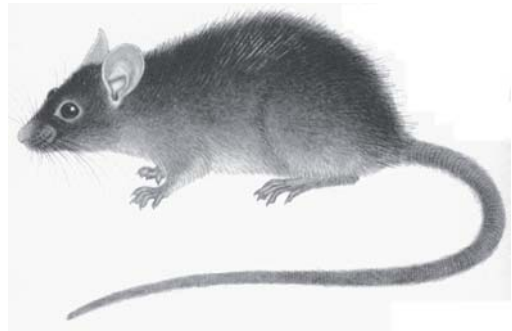
Predatoren: Foxterriër, kat, Hermelijn, Wezel, Bunzing, Kerkuil, Bosuil.

Nest: zelf gegraven holen (met ondergrondse gangen) of schuilplaatsen in gebouwen, bezet met alles wat daarvoor bruikbaar is (plantenresten, papier, voden...).

Zwarte rat (*Rattus rattus*).

Wordt ook dakrat genoemd.

Slanker en kleiner dan de Bruine rat, met spitsere snuit. Lichaam of helemaal zwart, of zwart met grijsachtige buik, of bruin vanboven en grijs vanonder, of bruin vanboven en witachtig van onder. Staart langer dan lichaam. Uitstekende klimmer. Voornamelijk 's nachts actief. Leven in groepen. Moet verplicht bestreden worden.

Lichaamslengte: 160-235 mm

Staartlengte: 190-240 mm

Gewicht: 150-250 g

Levensduur: ongeveer 2-4 (soms 7) jaar.

Worp: 3-6 maal per jaar 5-10 jongen (soms tot 21).

Biotoop: velden, ruinen, zolders, schepen, veebedrijven.

Voedsel: alleseter maar in hoofdzaak plantaardig.

Predatoren: kat, roofvogels, uilen.

Nest: hoog op droge plaatsen in gebouwen, bezet met alles wat daarvoor bruikbaar is (plantenresten, papier, voden...), in de natuur in bomen.

Een 'rattenkoning' is een groep ratten waarvan de staarten helemaal in elkaar geknoopt zijn. Dit kan voorkomen wanneer de rattendichtheid groot is.

Bruine en vooral Zwarte rat kunnen ziekten overdragen op de mens. De belangrijkste zijn:

- de vlooiën van de Zwarte rat brengen de pestbacillen over op de mens.

- de urine van de Bruine rat kan de ziekteverwekkers van de ziekte van Weil bevatten, die zo in het (zwem)water terecht komen. De ziekte (rattenziekte of leptospirose) gaat gepaard met koorts, geelzucht en nierontsteking.

wordt vervolgd

Vleermuistelling Fort 7, 7 februari 2009

Zoals de vorige jaren telde een klein maar erg geïnteresseerde groep weer de overwinterende vleermuizen op het Fort. Om de telgegevens maximaal te kunnen vergelijken met de vorige jaren, tellen we steeds rond dezelfde periode, met dezelfde methodiek en gelijktijdig met andere forten van de 2 fortengordels rond Antwerpen.

Vorig jaar kende het aantal vleermuizen op het Fort een serieuze "dip" vermoedelijk tengevolge van de erg zachte winter (2007-2008), waardoor trouwens heel wat vleermuizen wakker waren op het moment van de wintertelling. Dit jaar lag dit helemaal anders. De winter was beduidend strenger en het had de vorige nacht matig gevoren (-3°C), wat we duidelijk konden aanvoelen aan de temperatuur in de gebouwen. De vleermuizen die we aantreffen waren trouwens allen in een diepe slaapfase waarschijnlijk om deze moeilijke periode veilig te kunnen overbruggen. Onderstaande tabel geeft dan ook aan dat het aantal vleermuizen lichtjes herstelde ten opzichte van het vorige jaar (26 exemplaren ipv 21), maar zeker nog niet de piekaantallen van de periode 2005-2007 evenaarde (34-37 exemplaren).

De oorzaken van deze daling en langzaam herstel zijn ons voorlopig niet echt gekend. Er is ook geen duidelijke of éénduidige aanleiding voor: geen verstoring, geen abnormale weersomstandigheden, ... ? Misschien blijven ze gewoon meer in de vele holle bomen zitten die het Fort rijk is. Of toch! Sinds

iets meer dan een jaar zit er weer regelmatig een Kerkuil op het Fort, waarvan we een heleboel braakballen vonden. Kerkuilen zijn in tegenstelling tot de andere uilensoorten veel meer "ad random" eters, wat betekent dat ze eten wat ze voorgeschoteld krijgen. Terwijl bijvoorbeeld een Ransuil eerder selectief op zoek gaat. Het is tevens bekend dat, zij het zeldzaam, Kerkuilen ook wel eens een vleermuis nuttigen. Vandaar dat we dit jaar de braakballen hebben verzameld om eens na te gaan of we hierin eventueel resten van vleermuizen kunnen terugvinden.

Verder tellen we ieder jaar in de mate van het mogelijke een aantal overwinterende insecten, zoals enkele vlindersoorten en maken we een schatting van het aantal Aziatische lieveheersbeestjes op één specifieke plaats dit om de populatiedynamiek van deze laatste (explosieve) soort op te volgen. Wat erg opvallend was tijdens de telling dit jaar waren de grote aantallen overwinterende "Roestjes" een typische en vrij opvallende nachtvlinder die overwintert in forten en kastelen, terwijl het aantal dagvlinders veel lager lag dan andere jaren. Dit laatste is een bekend fenomeen in koude jaren. Het aantal Aziatische lieveheersbeestjes was dit jaar echter spectaculair gedaald tot "0", daar waar we enkele jaren geleden soms tot 4000 exemplaren aantreffen op de referentieplaats. We moeten echter voor de eerlijkheid aangeven dat deze soort ook vorig jaar reeds flink achteruit was gegaan. Mogelijks een goed teken?

Vleermuistelling Fort 7		29-12 2001	21-12 2002	07-02 2004	05-02 2005	05-02 2006	10-02 2007	09-02 2008	07-02 2009
Leiding : Hugo Waeterschoot Notulist : Wim Van Deynze									
Baardvleermuis	Myotis mystacinus ^a	17	11	19	20	13	14	11	12
Watervleermuis	My daubentonii	5	10	3	6	11	14	3	4
Franjestaart	My nattereri	2	1	2	1		4	2	2
Meervleermuis	My dasycneme		1	1					
	Myotis spec		1	1	2		1	2	2
Dwergvleermuis	Pipistrellus pipi	1	3	4	3	6	3	1	6
Grootoorvleermuis Gew	Plecotus auritus	1	1		2	2	1	1	
Rosse vleermuis	Nyctalus noctula	1							
Laatvlieger	Eptesicus serotinus					1		1	
	Totaal	27	28	30	34	33	37	21	26
Temperatuur buiten nacht	° C				5	0	3	-1	-3

Snelberichten: snel in je mailbox toch ...of nog niet?

Onze afdeling heeft sinds enkele jaren een efficiënt systeem van snelberichten opgebouwd. Hiermee kondigen we een aantal activiteiten aan die om één of andere reden niet (meer) in de rAntGroen konden (vb. Paddentrek in Edegem) of worden een aantal activiteiten speciaal belicht. Het betreft een 2-tal

berichten/maand, zeker de moeite waard en vast en zeker geen extra belasting van je mailbox. Zit je naam en e-mail nog niet in ons bestand, geeft het dan door aan snelberichten@yahoo.co.uk. Je kan trouwens je naam ten allen tijde en onmiddellijk laten verwijderen van deze lijst indien je dit zou wensen.

Waarnemingen - van 15/11/2008 tot 5/2/2009

DATUM	PLAATS	WAARNEMERS	SOORTEN
Donderdag 27/11/2008 12.00 u	Fort VII In de top van een berk	Karel, Lucy, Marina, Tuur	minimum 30 Sijssjes
Donderdag 11/12/2008	Fort VII In de vest ter hoogte van de brug	Karel, Lucy, Marina, Tuur	2 Dodaarsjes
Vrijdag 12/12/2008	Edegem Den Eeckhofstraat	Hugo Bender	1 overstekende Egel
Zaterdag 27/12/2008 9.15 u	Fort VII aan het hoofdfort	Rudi Leemans, Marina Erauw, Karel Matthijs, Anita Piessens	1 Kerkuil
Zaterdag 10/01/2009 12u	Fort VII smalle weg met sneeuw	Bob Gabriels, Lucy de Nave, Rudi Leemans	± 15 Koperwieken
Zondag 11/01/2009 16.00 u	Edegemse Beek, ter hoogte van Romeinse Put, in de weiden kant Kontich op een tiental meter van de beek	Wim Verrelst	Jonge Reebok rende snel door- heen de besneeuwde weiden van oost naar west
Donderdag 15/01/2009 11.30 u	Fort VII Hoge weg	Lucy de Nave	2 grote V-formaties Kraanvogels vliegend van zuid naar noord
Zondag 18/01/2009	Tuin op de Boom-sesteeuweg	Lief Teunen-De Pelseneer	Geelgors in meidoorn
Dinsdag 03/02/2009	Fort VII In boom boven het hoofdfront- gebouw	Tuur Wuyts	Buizerd
Dinsdag 03/02/2009	Fort VII Naast het Waterhoenpad t.h.v. het einde van de waterpartij.	Tuur Wuyts	1 opvliegende Houtsnip
Zaterdag 07/02/2009	Fort VII Beboste helling achter de zout- barak	Tuur Wuyts	1 opvliegende Houtsnip

Wim Van Deynze maakte leuke waarnemingen in zijn tuin en aangrenzend kerkhof in Hove.

Lees hieronder zijn verhaal.

“Gedurende de zomer en herfst 3 à 4 maal per week waarneming van Eekhoorn.

Nu de bladeren gevallen zijn ontdek ik drie nesten hoog in de bomen.

Een in een Berk, een in een inlandse Eik en een in opgeschoten Haagbeuk.

De onderlinge afstand is 100 en 150 m.

In dezelfde periode frequente waarneming van 4 Gaaien, 6 Eksters en 4 Kraaien, 40 tal Houtduiven en 4 Turkse tortels.

Geregeld, minimum om de drie weken waarneming van Buizerd overvliegend of zittend onder grote belangstelling van de Kraaien.

Een koppel Heggenmussen die er niet in lukken om hun eieren uit te broeden. De Gaaien beletten hun dat.

24 oktober: bezoek van een Vos die deze keer slechts één kip heeft opgegeten. De tweede die dood lag is hij niet komen halen. Dagelijks bezoek van Groene specht die de gazon komt verluchten.

In de zomer broedgeval van Ransuil in onze gemeente.

Sinds twee maand is er op een andere plaats in Hove een winterverblijf van 5 Ransuilen.”

Werkgroep NATUURPUNT Zuidrand Antwerpen op WAARNEMINGEN.BE

Sinds kort heeft NP een website, waar we allemaal onze persoonlijke waarnemingen kunnen registreren: www.waarnemingen.be En nu is daar ook een werkgroep “Natuurpunt Zuidrand Antwerpen” aan verbonden.

Je kan hier terecht voor al je waarnemingen, dus niet enkel voor vogels. Ga maar eens een kijkje nemen. Op deze manier kan je een persoonlijke soortenlijst aanleggen.

Eens je geregistreerd bent, kan je via je profiel lid worden van onze werkgroep. Hoe meer mensen hieraan meewerken, hoe vollediger het beeld wordt van wat vliegt, kruipt en groeit in onze afdeling.

Hazelworm in de Hollebeekvallei ?

We kregen onlangs signalen dat in de Hollebeekvallei “slangen” zouden gesignaleerd zijn. Afgaande op de details van deze waarnemingen is er een mogelijkheid dat het hier om de hazelworm (*Anguis fragilis*) zou gaan. Mensen die hier meer over kunnen vertellen, graag een mailtje naar studie@zuidrand.be.

Klimaatwandeling op Fort 7 zo 26/10/2008 – 20 dlnm

Gidsen: Rudi Leemans en
Tuur Wuyts
Leiding: Nancy Geldhof
Verslag: Rudi Leemans

Het weer viel wat tegen – de klimaatopwarming viel niet echt op – maar er kwamen toch 20 dapperen opdagen, waarvan 14 inschrijvingen via het Ecohuis. Grotendeels een nieuw publiek dus voor Fort 7.

Het duo leiding/gidsen van dienst Tuur en Rudi vulden elkaar mooi aan. Tuur deed het algemene gedeelte over het fort en de bijtjes en bloemetjes aldaar, Rudi had zich gespecialiseerd in het klimaatgedeelte. Een korte samenvatting:

Dat de gemiddelde temperatuur van de aarde niet -18°C bedraagt, het resultaat van een warme aardkern en van de zonnewarmte overdag en de afkoeling 's nachts, is te danken aan de atmosfeer die, als een deken om de aarde gewikkeld, de temperatuur laat stijgen tot +15°C. Menselijke activiteit veroorzaakt een extra uitstoot van broeikasgassen in die atmosfeer, de deken wordt warmer en de temperatuur stijgt verder.

Hoe reageert de natuur? Tijdens de wandeling werden enkele voorbeelden gegeven: De Meidoorn (binnenkort Aprildoorn?) bloeit vroeger, de Koolmees heeft het moeilijk, de Boerenwaluw die overwintert in de Sahel keert te laat terug en mist het abundant voedselaanbod typisch voor de lente. Exotische, zuidelijke soorten migreren en kunnen zich hier handhaven.

Op wereldschaal is de versnellende woestijnvorming een bedreiging voor de biodiversiteit. In onze gewesten is de natuur versnipperd, extra kwetsbaar en ook hier staat de biodiversiteit onder druk. Gelukkig is zowat iedereen overtuigd en van de klimaatopwarming en van het feit dat de mens die veroorzaakt.

Eerste deel van de trilogie Geologie, Geografie en Landschap: het land van Kontich
za 2/11/2008 - ± 30 dlnm
Gids, leiding en verslag:
Hugo Waeterschoot

Het thema sloeg duidelijk aan bij de deelnemers die in grote getallen genoten van een zalige, zij het lange wandeling op deze prachtige herfstdag. Het Land van Kontich is deels nog middeleeuws van karakter en gelegen op de rand van de zandrug langs de oude Scheldevallei en de klei van de Rupel. Op de wandeling kwamen de ontstaansgeschiedenis en

de landschapsvorming van het gebied uitvoerig aan bod. De deelnemers vonden het opmerkelijk hoeveel hiervan eigenlijk gewoon te lezen valt uit dit landschap en hoe dit het historische leven en landgebruik in dit gebied beïnvloed heeft. Ook de vroegere en meer recente invloed van de mens waren duidelijk zichtbaar, van de bolle akkertjes tot de dubbele of zelfs driedubbele eikendreven die de uitstraling bevestigden van de macht (en financiële rijkdom) van de kasteelheren en landeigenaren. Eens de baan over richting Edegem was het een compleet ander beeld. De Vuile Plas staat model voor een landschap zeer recentelijk door de mens gevormd waar pioniersvegetatie en begroeiing zijn volle kansen krijgen. Ook hiervoor hadden we vandaag de nodige aandacht. Het contrast met het

eeuwenoude landschap van het land van Kontich kon echt niet groter zijn. Tot slot, eens de Edegemse beek over, konden we een het kleinschalig, vochtig agrarisch landschap van de Edegemse beekvallei bekijken (onderdeel van de Scheldevallei), waar vroeger (en nu nog) kleinschalige landbouw het landschap bepalen; zo onmiddellijk aan de rand van de stad. Een stevige mars terug naar het vertrekpunt vervulde een erg leerrijke en door het publiek duidelijk gesmaakte "andere kijk" op het landschap.

Noordelijk Eiland - Wintam
zo 09/11/2008 – 10 dlnm
Gids en leiding: Wim Roelant & André De Mul
Verslag: Kim Troubleyn

Zondagochtend. Na een regenachtige nacht, een heldere ochtend met een prachtige lucht. Om half negen spreken we af aan de Bist in Wilrijk. We zijn met tien man. Acht ervaren natuurkenners en Kristin en ik, nieuwsgierig maar onwetend (wat vogels betreft). Wij werken aan een theaterproject over vogels, dat nog in zijn kinderschoenen staat en mochten mee op uitstap gaan om kennis op te doen. (Dank daarvoor!) Met twee auto's rijden we richting Schelle om daar de veerboot te

nemen. De herfst zorgt voor een kleurrijke rit. Oranje, rood, bruin en groen. Wanneer we aankomen, staat de veerboot al klaar om te vertrekken richting het Noordelijk eiland, een natuurgebied tussen de Rupel, de Schelde en het Zeekanaal.

Aangekomen worden de verrekijkers en telescopen onmiddellijk geïnstalleerd en wordt er hardop gezegd wat er te zien valt. Een nieuwe wereld gaat open voor ons. Aalscholvers en Reigers kenden we wel, maar voor de rest waren het voor mij gewoon 'eenden' of 'vogels'. We kijken met een vergrootglas naar de wereld. Er valt nog zoveel te ontdekken! Ik hoor allemaal onbekende namen: Watersnip, Dodaars, Taling, Krakeend, Bergeend, Tafeleend, Groenling, Graspieper, Pijlstaartend en in de lucht een Torenvalk, Veldleeuwrik en vele Kieviten.

Een vogelboek wordt bovengehaald. We kijken door de telescopen, we kijken in het boek... en vrij snel kunnen we zelf al enkele vogels herkennen en onderscheiden. De kleuren van de veren, de lengte van de snavel, de vorm van de staart, ... iedere vogel heeft zo zijn eigen typische kenmerken. Leuk om verrijder naar de wereld te kijken. Ik denk dat, eens je daarmee bezig bent, je de nieuwsgierigheid om te weten te komen wie die voorbijvliegende vogel is, niet meer kan laten. We wandelen weer verder. Er zijn verschillende plassen. De route is drie kilometer. Onderweg fietst er een andere vogelkenner voorbij. Hij heeft een Rode wouw ontdekt.

Hij vliegt aan de overzijde van de Rupel. We proberen hem te volgen. Sommigen zien hem. Ik niet... ik kijk dan in het boekje, weer een nieuwe vogel. Wim ontdekt een IJsvogel zittend op een tak in een kleine boom. Wat een mooie vogel! Prachtige kleuren. Ik wist niet dat deze ook in België woonden. Ze lijkt zo tropisch.

Aan het eind van de wandeling ziet Tuur een Groene specht op het gras zitten. Met zijn snavel pikt hij in de grond. Het lijkt wel of hij er speciaal is voor de herfst, die kleuren: herfstgroen en herfstrood.

De veerboot staat klaar, twee uur later en mijn hoofd twintig vogelsoorten rijker.

Paddenstoelenweetjes
za 15/11/2008 - 37 dlnm
Gids en leiding:
Catherine Vandercruyssen
Verslag: C. Vandercruyssen

Het regent niet, maar toch verwachten Lydia en Catherine de deelnemers onder een grote paraplu, rood met witte stippen, ... de Vliegenzwam kon toch niet ontbreken

tijdens deze wandeling. In de voormiddag waren het mensen die zich via CC De Kern hebben ingeschreven. Velen hadden nog nooit paddenstoelen van dichtbij bekeken en ze luisterden gretig naar onze verhaaltjes. De Honingzwam smaakt niet naar honing en is een vreselijke parasiet die overal in het Steytelinckpark aanwezig is. De biefstukzwam is eetbaar, maar niet lekker en we lieten hem natuurlijk staan. Beentjes van Napoleon of Geweizwam: is dat ook een paddenstoel? Over de Tondelzwam is veel te vertellen, hij werd niet alleen voor tondel gebruikt, maar men maakt er zelfs hoeden mee. Paarse knoopzwam en Spekzwoerdzwam, leuke namen en wat een kleur! We vonden niet zoveel paddenstoelen in het park en het waren hoofdzakelijk saprophyten op hout, maar de voormiddag was snel om en we hadden nog zoveel te vertellen. CC De Kern had daarna gezorgd voor koffie en koeken en dat was een leuke afsluiter voor deze voormiddag die ons trouwens weer enkele nieuwe leden verschafte!

In de namiddag stond Catherine alleen voor een grote groep in Weyninchhove. Gelukkig met enkele vertrouwde toehoorders en vele natuurliefhebbers van WWF-afdeling Hedera die hier enorm veel paddenstoelen vonden. Er werden enkele mooie vondsten gemaakt! Heksenschermpjes met de geur van rauwe aardappelen. Een mooie heksenkring van Roodbruine slanke amaniet en Witte kluifzwammen. Weer werden vele leuke weetjes aangehaald. Wist je dat Ötzi, de ijsman uit de Italiaanse Alpen, drie paddenstoelen met zich mee had? Tondelzwam als super zippo, Berkenweerschijnzwam die de immuniteit versterkt en tegen ziektes beschermt en Berkenzwam, waarschijnlijk als antibioticum. Later gebruikte men Berkenzwam om (scheer)messen te wetten. Straffe verhalen waren er ook. In een Frans restaurant serveerde men ooit Gele aardappelbovist, je weet wel zo'n gele tennisbal die je heel frequent tegenkomt, in plaats van de zo dure Truffel! Het zwart vlees kan er misschien van ver op lijken, maar de smaak is niet te evenaren en de Gele aardappelbovist is licht giftig! Er is zoveel te vertellen over paddenstoelen, zeker dat we dit volgend jaar nog eens overdoen.

**Roofvogeltocht
naar Saeftinghe,
za 22/11/2008 - 38 dlnm
Gids en leiding: Koen Leysen
Leiding: Catherine Vandercruyssen
Verslag: Kris Vos**

Vandaag verzamelen we zowel op de Bist als op het Universiteitsplein in Wilrijk

voor de "praktijkles roofvogelcursus". Charlotte zorgt al meteen voor sfeer in de bus. Vincent heeft al een Grote zilverreiger gespot, Rosette en Freddy een witte Buizerd en Bart een Sperwer. Koen en C° pikken we, na een ommetje, op in Kieldrecht. En dan gaat de reis richting Doel. Onderweg zien we Torenavalk (op een lamp van een schuur), Grauwe ganzen en heel in de verte op een akker zitten Kolganzen.

Vanuit onze luxueuze! en perfecte schuilhut (de bus) observeren we een Buizerd, zittend in een boom. Hij heeft een Spreeuw in zijn poten. Koen herhaalt voor ons enkele specifieke kenmerken: je ziet duidelijk de fijne bandering in de staart en je ziet mooi de gele washuid aan zijn snavel. Daarna volgt een spannend schouwspel want een tweede Buizerd komt op de prooi af. De Slechtvalk zit op de koeltoren in Doel. Aan één van de koeltorens van de elektriciteitscentrale is een nestkast bevestigd waarin sinds 1995 jaarlijks een koppel Slechtvalken komt broeden. Je kan in het gebouw op bezoek gaan om via een camera een kijkje te nemen in het valkennest. Een troep Kieviten vliegt op. Vaak is dit een teken dat er een roofvogel in de buurt is.

Al wandelend komen we aan Doelpolder Noord. Op de plassen in het 'compensatiegebied' (lees meer hierover op http://www.natuurpunt.be/nl/natuurbehoud/natuurbeleid/dossier-havens-en-schelde_360.aspx) zien we allerhande eendensoorten en steltlopers zoals Smient, Wintertaling, Slobeend, Pijlstaart, Wulp en Kluut.

Als je naar links kijkt, zegt Koen, zie je rechts niks ... en ja hoor, op de zulte (zeeaster) zitten daar een vijftal Baardmannetjes. We zien ze opvliegen en

de witte baardstreep (keel) is mooi te zien. Voordat we terug aan de bus komen krijgen we een hevige hagelbui over ons, niet mals in het gezicht met deze wind erbij. Vanaf Hedwige Polder kijken we uit naar Kiekendieven maar eerst genieten we in Emmadorp in het gezellige cafeetje van een bord lekker warme soep en nog andere hartverwarmende drankjes.

Na het eten vliegt een IJsvogel even met de bus mee. We nemen nog een kijkje aan het Gemaal van Paal en in de Baalhoek schijnt zowaar de zon. Catherine,

fotograaf van dienst, schiet ijverig plaatjes. Terug in Saeftinghe trekken we de dijk op. Kiekendieven krijgen we voorsnog niet te zien, wél een Velduil. Tussen de hagelbuien door is deze vogel aan het jagen op een nabijgelegen akker. Bij dit bewolkt weer vertoont deze prachtige vogel een zeer licht verenkleed. Zijn 'roeierende vleugelslagen in slow motion' zijn mooi om te zien. Hij gaat ook regelmatig zitten zodat we hem allen van dichtbij kunnen bewonderen door de telescoop. Wauw!

En dan zijn daar eindelijk de Kiekendieven. Eerst twee mannetjes in 'vrouwjeskleed', dan, tegen een pikzwarte lucht, een vrouwtje Bruine kiekendief. Dichter bij de hut, tijdens een hagelsneeuwvui, krijgen we een mooie waarneming van nog 4 Bruine kiekendieven: tijdens de zweefvlucht houden ze hun kop naar beneden.

We komen aan de 'vogelhut-aan-de-gas'. Zo'n hut is een ideaal plekje om met de verrekijker of telescoop tijdens de wintermaanden naar vogels te kijken. Maar vandaag is het zelfs in de hut bar koud en sommigen onder ons zakken al af naar de bus. Wie nog even blijft wordt beloofd: een mannetje en vrouwtje Blauwe kiekendief vliegen voorbij.

Terug in de bus zakt iedereen zéér tevreden onderuit. We zijn blij dat de chauffeur zijn bus lekker warm heeft gehouden. Bedankt Koen voor deze leerrijke en aangename uitstap en bedankt Catherine voor de organisatie.

**Afdelingskwisavond
za 29/11/2008 - 10 dlnm
Leiding: Tuur Wuyts
Wim Vandeweyer
Hugo Waeterschoot
Verslag: Tuur Wuyts**

In het stemmig zaaltje van de IJsvogel kwamen er slechts 10 deelnemers opdagen om aan de quiz mee toe doen, allemaal actieve leden. Zat de schrik er een beetje in? Hugo had weer veel tijd en moeite in een powerpoint presentatie gestoken die er mocht zijn. Alles verliep in een opgewekte en ontspannen sfeer en de kwinkslagen waren niet uit de lucht. De vragen waren niet te moeilijk want de bedoeling was er een gezellige avond van te maken en dat is dan ook aardig gelukt.

**Herfstwandeling Zoniënwoud
en bezoek slaapplaats
Halsbandparkieten
zo 07/12/2008 - 13 dlnm
Gidsen: Luc Van Schoor
Maurice Segers
Leiding: Wim Roelant
Verslag: Jeanine De Greef**

Zondagnamiddag een prachtige en zonnige dag. Vertrokken met 8 personen aan de Bist.

Ter plaatse op de parking, nabij de renbaan van Watermaal-Bosvoorde, Walter en Ria en de 2 zussen. Een Halsbandparkiet vloog roepend over.

Mooie wandeling langs de vijvers en door de natuurreservaten van de Vuilbeek en Verdrongen kinderen.

Veel volk maar niet zoveel vogels. Luister de Boomklever en de Grote bonte specht. In het Zoniënwoud zitten er vele vleermuizen en Aziatische eekhoorns, maar die deden blijkbaar hun winterslaap. Er staan daar prachtige bomen, de meeste zijn beuken.

Na de wandeling rijden we verder naar de slaapplek van de Halsbandparkieten, in het Elisabethpark nabij de Basiliek van Koekelberg. Onze gids Maurice vertelde ons heel wat over die exoten. De Halsbandparkieten komen uit Indië. In één nest zitten er verschillende koppels. In het Brusselse zitten er in totaal ongeveer 8.000 Halsbandparkieten.

Rond 16 u kwamen er eerst een paar ter plaatse, later 10, 50, zelfs vluchten van 100 vogels en meer die daar in de schemer kwamen aangevolgen. Er waren ook een paar grotere bij: de Alexanderparkieten die duidelijk anders riepen. Tussen al die levendige drukte ook een kleine witte grasparkiet. Niet te geloven, het was er een drukte, iedereen moest zijn slaapplek zoeken. Er werd gekwetterd en plots was alles stil, iedereen had zijn plaats. Maurice, onze gids ter plaatse, had ze ondertussen geteld, ongeveer 3.000, ze zaten samen in 3 bomen.

Toen we vertrokken zagen we nog juist lichte vlekken in de bomen; dat waren de 3.000 parkieten.

Vlakbij stonden we geparkeerd, maar toen wisten we wel hoe het kwam dat we daar zo veel plaats hadden.

Onze auto's waren gezegend. Het was een leuke dag.

Bedankt Luc en Wim.

Winteravond in zaal Steytelinck: Bevers, za 13/12/2008 - 35 dlnm **Spreeker: Jorn Van Den Bogaert** **Leiding: Hilde Vangrunderbeek** **Verslag: Tuur Wuyts**

Bevers zijn dieren die vele mensen aanspreken door de sporen die ze nalaten en hun levenswijze. Jorn is een man waarvan het leven in het teken staat van "de Bever". Hij heeft er mee voor gezorgd dat dit grote knaagdier in ons land terug geïntroduceerd is.

De Bever stelt specifieke eisen aan zijn leefgebied en die waren in de Dijlevallei gelukkig nog aanwezig zodat herinvoering hier kans op slagen had en . . . het is gelukt. Het gaat deze dieren intussen zo goed dat ze uitzwermen en nieuwe geschikte gebieden opzoeken. Zo is het al gebeurd dat ze de Dijle volgen en door de stad Leuven zwemmen! Vermits de Bever een plantener is, moeten er in de onmiddellijke omgeving van het water waar hij leeft struiken en bomen groeien. Als de waterstand in zijn woongebied te laag is, dan maakt hij een dam om het waterpeil te verhogen. Het

takkennest bezit ook een toegang onder water en zwemmen kan hij als de beste. Wegens zijn veelal nachtelijke levenswijze is een ontmoeting met dit pelsdier niet zo evident.

Tijdens de voordracht borrelden de verhalen en vragen over Bevers dan ook spontaan op. Er werden ook interessante beelden getoond vanuit de laptop. Kortom, het was een boeiende avond gebracht door een gedreven spreker.

P.S.: Nadien las ik in het tijdschrift van het Agentschap voor Natuur en Bos dat de Bever ook gesignaleerd is in de Vlassenbroekse Polder!

Vogelobservatietocht Tholen zo 04/01/2009 - 22 dlnm **Gids: Luc Van Schoor** **Leiding: Tuur Wuyts** **Verslag: Wim Vandeweyer**

Rond 8u30 vertrokken we met 22 al dan niet uitgeslapen mensen richting Tholen. Toen we aan het Kreekraksluizen aankwamen en iedereen door de slagboom was geraakt, werden we door Sonja getraceerd op een koekje terwijl

Tuur rondkwam met geestrijk vocht (ons bezorgd door de oorspronkelijke leider Rudy, waarvoor onze hartelijke dank). We waren nog maar net op stap en de Wintertalingen heetten ons al welkom. Op de Spuitkop, het eiland in het Markiezaatmeer, vloog een Havik en vijfje Blauwe kiekendief.

In een verafgelegen wak zaten enkele Kleine zwanen.

Voor de rest was er daar niet super veel te zien, omwille van de, jawel, dichtgevroren plassen. Dan maar gauw naar de Oesterdam waar we niet alleen door heel wat Wolpen (zie foto) en 6 Sneeuwgorzen werden verwelkomd maar ook door de marechaussées die controleerden of we daar wel mochten rijden. Gelukkig had Luc de nodige vergunningen op zak zodat we

zonder problemen naar de Deurloopolder bij Tholen konden rijden, waar tussen een bende Kol- en Brandganzen plots een koppeltje Roodhalsganzen aan het paraderen was (prachtige waarneming!). Verder kregen we in de Mosselhoek en de Deurloopolder nog Kolganzen, Rotganzen en een 'witkopgans' te zien die bij nader toezien een hybride Sneeuwganzen/Brandganzen bleek te zijn.

Na onze honger gestild en onze dorst gelest te hebben in een plaatselijk café te St. Maartensdijk, reden we naar Sint-Philipsland waar we nog Grote en Kleine zilverreiger zagen en waar we werden uitgewaaid door een vrouwtje Blauwe kiekendief. We besloten de excursie met een wandeling naar en langs de Philipsdam. Bedankt Luc, Tuur, Rudy en mededeelnemers voor deze prachtige tocht.

Winteruitstap naar "De Kuifeend" zo 11/01/2009 - 10 dlnm **Gids: Ludo Benoy** **Leiding: Lucy de Nave** **Verslag: Jos Daniëls**

Een tiental onverschrokken Zuidranders trotseren de Siberische (nou ja) koude voor een bezoek aan Muisbroek (Ekerse Putten) en de Kuifeend. De Ekerse Putten zijn gegraven rond 1925 voor het ophogen van de bodem van het rangeerstation Antwerpen Noord. De putten fungeerden tevens als waterreservoir voor de stoomtreinen. De zgn. Grote Put is 12 ha. groot en heeft een maximale diepte van 18 meter. Het is een geliefkoosde plaats voor duikers. Na twee weken van aanhoudende zware vorst is het de enige plas in de omgeving die nog een wak heeft. Grote aantallen watervogels troepen er samen. Volgens Ludo Benoy, onze gids, is het ruim twintig geleden dat hij dit nog meegemaakt heeft. In 1987 was het nog erger. Toen heeft hij heel wat Meerkoeten uit het ijs moeten loskappen. IJsvogel, Waterral, Roerdomp en Watersnip lijden zware verliezen bij dergelijke aanhoudende vriestemperaturen. De IJsvogel populatie kan dan bijvoorbeeld met meer dan 80% worden gedecimeerd. De laatste week heeft Ludo een groep van vijf IJsvogels boven het wak zien foerageren. Redelijk uitzonderlijk want hij is in se een solitaire vogel, die zeer op zijn eigen territorium is gesteld. Een teken dus dat het echt kantje boordje is. Alvast voor hem wordt de voorspelde dooi een zaak van levensbelang. Tijdens onze wandeling rond de vijver is de IJsvogel voortdurend te horen maar zien laat hij zich niet. Op het wak dobberen Wilde eenden, Krakeenden, Meerkoeten en Waterhoentjes, Tafel-eenden en Kuifeenden. We zien ook Futen en Dodaarzen. Eén vrouwtje Nonnetje duikt voortdurend, totdat ze zich uitgebreid laat bewonderen op de rand van het ijs. Ze moet het echter afleggen tegen het mannetje Krooneend dat met zijn vurig rosse kroon de show weet te stelen. Vijf Wilde zwanen en enkele Rietganzen koesteren zich in de zon.

Onze tweede bezoek leidt naar "de Kuifeend" (113 ha). De onmiddellijke omgeving wordt gedomineerd door verschillende chemische bedrijven, opslagplaatsen en containerterminals. En natuurlijk het uitzicht op de Hoge Maey. "De Kuifeend" heeft een lange en bewogen geschiedenis achter de rug

met als orgelpunt 1 april 1972 toen het een natuurreservaat werd. Het reservaat kreeg de naam "De Kuifeend" naar de gelijknamige soort die in het gebied in 1968 voor het eerst in België tot broeden kwam. De plas is volledig dicht gevoren. Een desolaat zicht. Nergens een wak te zien. In de verte merken we enkele Grote mantelmeeuwen op het ijs. Voor de rest, geen teken van leven. Niet voor te stellen dat zonder ijs het reservaat krioelt van de watervogels. Op de helling van de immense stortplaats, de Hoge Maey, zien we Kieviten, vooral Wilde eenden en natuurlijk Nijlganzen. Ze zoeken er voedsel en verwarmen zich in de zon. Dan maar op naar "het Schijn". Hier zijn verschillende open plaatsen waar de watervogels massaal van gebruik maken. We zien er Krakeenden, Bergeenden, Smienten en Wintertalingen. Eén Pijlstaart vervolledigt het plaatje. Een Zwarte roodstaart tippelt op het dak van een hangar in de buurt. Die moet zich nu ongetwijfeld beklagen dat hij niet naar warmere oorden is vertrokken. Koperwiek en Kramsvogel zitten broederlijk naast elkaar in een struik. Op die manier laten ze duidelijk zien waarin ze van elkaar verschillen. Mooi als afsluiter. Bedankt Lucy en Ludo. Het bibberen was meer dan de moeite waard.

Vogelgebieden LO + slaappleats Kiekendieven Saeftinghe + mosseletentje, za 17/01/2009 - 23 dlnm

**Gidsen: Luc Van Schoor
Walter van Kerckhoven
Leiding: H. Vangrunderbeek
Verslag: Jeanine De Greef**

Een beetje later vertrokken dan gewoonlijk, 9.30 u. Wij waren met 23 belangstellenden.

Luc gaf ons uitleg met kaart naar waar we gingen en auto verdeling.

Droog vertrokken, maar dat duurde niet lang, beetje regen maar het was nog te doen. Onderweg zagen we Buizerd. We gingen eerst parkeren langs de Sint Antoniusweg en wandelden over de opgespoten zanderreinen naar het Doeldok. Een 30-tal Putterkes vlogen weg uit de struiken. Torenvalk was weer zeer mooi te zien, altijd de moeite. Honderden Smienten hebben we gezien. Verder mannetje Nonnetje in vlucht, Wintertaling, Brilduikers, Geoorde fuut, Pijlstaart, Tafel- en Kuifeenden, Veldleeuweriken

Doel: op den Doeltoren zat de Slechtvalk voor zijn nest op uitkijk naar iets lekkers. Verderweg op het slik bij laagwater nog enkele Kluten, Wulpen, Grauwe ganzen en Zilverplevier

's Middags ons boterhammekes opgegeten in 'De Schoof' bij Prosperpolder met een lekker vers erwtensoepje.

In de namiddag maakte de regen plaats voor droog en zonnig weer, we hadden weer geluk.

Onze tocht ging verder door de polders van Emmadorp en Graauw. Honderden ganzen, Grauwe, Kol- en een mooie groep Brandganzen (er werden rond deze tijd ca 1000 geteld).

Walter zag ook nog 2 Goudplevieren. We wandelden van Paal naar het gemaal met zicht op de slikken waar veel Pijlstaarten en Smienten zaten en Oeverpieper zich liet opmerken. Op de plas van het Sieperdaschor telden we bijna 100 Kluten. Om 4 uur was Luc afgesproken met de plaatselijke gids, Walter Van Kerckhoven. Saeftinghe is een uitgestrekt schorregebied in de Westerschelde. Het is een menggebied van zeewater en rivierwater. Het water dat de schorgeulen binnenkomt is dus brak. Met zijn 3.200 hectare is het Verdrongen Land van Saeftinghe een van de belangrijkste en

grootste schorgebieden van Nederland. Het Echt lepelblad is een van de bijzonderheden van Saeftinghe. We gingen op stap met onze gids Walter die ons de slaappleats van de Kiekendieven ging wijzen. Onderweg hoorden we meermaals Baardmannekes, voorts veel Grauwe ganzen, dat zijn daar de meest belangrijke. Er kwamen rond deze tijd ongeveer 80 Bruine en 20 Blauwe kiekendieven slapen. De meeste waren vrouwkes want de mannekes zijn met de zangvogels mee naar het zuiden, omdat die uitsluitend zangvogels eten. Prachtige vogels: ze komen aangevlogen, landen in het riet en blijven daar slapen. We zagen er 17 samen in de lucht, dan nog eens 12, dan werd het donker en moesten we terug naar de auto's. Onderweg hoorden we nog enkele keren de Waterral roepen en groepjes Kolganzen vlogen laag over. De dag was nog niet voorbij! Nu ons mosseltjes nog. Voor dat adres had Gerda gezorgd bij haar in het dorp, Graauw. Ze waren lekker. Het was weer een geslaagde dag Luc! Bedankt.

Winteravond:

werk van eigen leden: Alaska

za 24/01/2009 - 90 dlnm

Spreeker: Rudy Vansevenant

Leiding: Hilde Vangrunderbeek

Verslag: Tuur Wuyts

Ons vertrouwde zaaltje was flink volgelopen voor deze eerste voordracht in 2009. Op het programma "werk van eigen leden". Zoals te verwachten kregen we een boeiende en schitterende avond met een gedetailleerd reisverslag van hun trip in gezelschap van Nederlanders en Vlamingen naar deze 49e staat van de U.S.A.

Aan de hand van geprojecteerde kaarten konden we de reisweg volgen naar de verschillende plaatsen en Nationale Parken met als vertrekpunt, het havenstadje Seward. We kregen beelden van Walvissen en Zeeleeuwen en ook van de Zeeotter die op z'n rug in het water ligt. Met 150.000 haartjes/cm² (!) heeft het zeker geen last van het ijsskoude water! Met een watervliegtuigje vlogen ze over immense landschappen met bergen en gletsjers. De zichten op het Denali National Park in herfststooi zijn van een intense schoonheid als je op het juiste tijdstip bent. We kregen beelden van de Amerikaanse zeearend met zijn witte kop, van de Geoorde aalscholver, de Gehoornde en de Kuifpapegaaiduikers, van de Moerassneeuwhoen maar de onbetwistbaar mooiste vogelfoto was deze van een groepje IJsdouwers in prachtkleed op een spiegelglad meer. De roep van deze vogels galmt luid over het meer en is kilometers ver te horen. Het maakt een onuitwisbare indruk op de gelukkigen die dit mogen beleven. De compositie was bijzonder fraai in beeld gebracht. Een foto waar ook Rudy en Hilde zeer trots op zijn. Natuurlijk werden er ook talloze foto's getoond van Zwarte en Bruine beer al dan niet bezig met zalmvangst. Maar ook Dall's schaap, Eland, Kariboe, Grondeekhoorn en dan ook de spectaculaire zeezoogdieren als Bulrug, Beluga en Dall's bruinvis (de naam Dall is de bioloog die deze dieren het eerst beschreven heeft). Dit alles werd gebracht op een aangename, onderhoudende manier en de commentaar werd voor de vuist weg gegeven. Een avond waar men met genoegen aan terugdenkt !!

Bustocht naar Zeeland zo 08/02/2009 - 37 dlnm

Gids: Luc Van Schoor

Leiding: Walter Van Spaendonck

Verslag: Thierry Depauw

Wat het weer betreft: niet zo zonnig als voorspeld, op een buitje na, droog, rustig weer. W ¾, 4/5°

Onderweg meermaals vluchten (V's), vermoedelijk Grauwe ganzen. Buizerds. Deze schijnt het moeilijk gehad te hebben alsook de Torenavalkjes. Zeer slecht muizenjaar.

We starten aan de noordkant Schouwen. De Grevelingen. De Bommeneede Slikken. Hé ! Manu is er ook nog eens bij, na zijn verhuis naar Spanje. Dag Manu. Voor Zonnemaire toch nog wat zwanen. Luc zei, met de voorbereiding nog vele gezien te hebben, maar het is veertien dagen later en bijna tien graden warmer en nu februari. 't Ja, niet getreurd. Vlakbij 9 Wilde zwanen, waarvan 4 juvenielen. Een tiental meters rechts 2 kleine Bewickii's. Mooi, mooi, we hebben ze toch gehad. Wat verder 300 / 400 Rietganzen, een paar Kol-, twee Grauwe. Bommeneede. Middelste zaagbekken, Brildouwers baltsend, Geoorde futen, Smienten, Bergeenden, en raar, maar waar, een Kuifaalscholver. Niet evident hier. Geen witte dijvlek. Onderweg Kleine zilverreiger, Krams en Koperwieken.

De tweede wandeling. Van Dwars in de weg over de dijk tot Den Osse. Op het eiland. Brand-, Grauwe en vier Rotganzen, Wulpen, Scholeksters. Ervoor, Dodaarsjes, Geoorde Futen, Futen, Eenden. Rudy, die zijn tweede

thuis in Zeeland heeft (kan men zeggen hé), heeft deze winter nooit zo weinig vogels gezien? Why ??? Er duiken maar steeds meer problemen op, onvoorziene, na al die werken, dat aanleggen van nieuwe natuur, de stormkeersluizen enz. O. a. tekort aan zuurstof in het water, algengroei, verzanding, om maar een paar op te noemen. Ja, de Homo sapiens denkt nog altijd de natuur volgens zijn plan te kunnen beheren en bedwingen. MAAR ? ABER ? BUT ?

Lunch. Scharrendijke. In de vertrouwde "Zondebok". Requiem Parkiet. In de soep gevallen. Vliegt niet meer helaas. Via Grevelingenkant Brouwers naar ZW Goeree. Bij de sluisen komt een Zeehond dag zeggen, ons nieuwsgierig en nauwlettend in het oog houdend. De Koude Hoek geeft ons duizenden ganzen. Brand- vooral, wat Grauwe en Kolganzen. Ook twee kleine Canada's. Over de dijk, 't Grevelingenmeer, een vijftigtal Rotganzen. Aie!! Zie jij juvenielen?? Nee, geen. Barslecht broedseizoen geweest. Op 't eilandje, Smienten, Krak-, Wintertaling, Pijlstaart, Bonte strandloper en ja, de eerste Grutto's. Ouddorp polders. Nog een enorme groep Brandganzen gezocht, maar niet gevonden. Roodhalsgans. Een Zwansgans, euh! pardon, Zwaangans. Aie, aie!! Niet te vermijden. Ze zijn te dichtbij. Stillere, stillere rijden. Geen avans, hm!! Alles de lucht in. Ook mooi hé! Maar zo haal je er de rode niet uit, of toch??

Brouwersdam, noordkant, het haventje, op zee. Roodkeelduiker, Zeekoet, een paar honderden Eidereenden. Boeh! Ver hé. Brildouwers, Zaagbekken. Verder. Prachtig. In een beeld zelfs, Paarse strandlopers (2),

Drieteentjes, Steenlopers, Scholeksters. Naar de spuisluis toe. Kuifduikers. Waar zijn de tientallen Roodkeelduikers die we hier gewoon waren?? Verzanding van de kust?? Katrien toverde ons een Zeeappel tevoorschijn, een stekelig bolletje. De show, 't Spui. Zowel Gewone als Grijsze zeehond. Eenmaal waren ze zo vriendelijk de koppen bij mekaar te steken. Oh,

oh! Kijk het verschil. Maar de neuzen, zegt Rudy, kijk eens. De gewone bij het ademen, één hartje; de Grijsze een W, de W vorm.

Pracht einde dag. De zonsondergang. Hé! Snel naar de Prunjepolder. Onderweg nog een fijne groep Rietganzen, Pijlstaarten, overvliegende Lepelaar. Prunjepolder noord. De

parking. Mm! Niet veel licht meer hé! Maar hier zit aardig wat. Ja 8 Nonnetjes, constant duikend, de deugnieten. Kluuten, Pijlstaarten, Tafeleenden, Bonte strandlopers enz. ... Ganzen natuurlijk. Maar de zon gaat onder. Helaas, back to mama. Wat mij betreft, in alle geval een rijk gevulde dag. Ten volle van genoten. Dank u, Luc, Walter, Rudy, de groep.

Het is 'Alle hens aan dek voor een rijke natuur'. Met deze slogan roepen Bond Beter Leefmilieu en Natuurpunt in 2009 tijdens de Week van de Aarde de milieubeweging, burgers, scholen en overheden op tot actie voor het behoud van de biodiversiteit in onze contreien. Want de natuurlijke ecosystemen en de biodiversiteit in de wereld worden op dit moment gesloopt aan een tempo dat nooit hoger lag in de geschiedenis van de mens. België en Vlaanderen zijn mee verantwoordelijk voor een flink deel van die afbraakwerken. Geïnspireerd door de doelstellingen van het mondiale programma 'Countdown 2010 - red Biodiversiteit' roepen we iedereen op tot actie.

In 2009 vieren we in Vlaanderen ook de 20ste verjaardag van de Dag van de Aarde. En dat zetten we extra in de verf met een Week van de Aarde (van 19 tot 26 april) boordevol happenings en lokale activiteiten van Bond Beter Leefmilieu, Natuurpunt, Natuurpunt Educatie, Velt, JNM, WWF, Greenpeace, Green, Vereniging voor Bos in Vlaanderen, De Milieuboot, Friends of the Earth Vlaanderen en Brussel, Limburgse Milieukoepel en West-Vlaamse Milieufederatie, enz...

Op zondag 19 april 2009 wordt de Week van de Aarde op gang geschoten met een grote biodiversiteitshappening in het natuurgebied De Kalkense Meersen in Schellebelle en Kalken. Dit is in Vlaanderen één van de toplocaties voor natuurbehoud en -ontwikkeling langs de Schelde. De bezoekers worden er ondergedompeld in de 'woeste' riviernatuur via wandelingen, boottochten en nog veel meer. Iedereen die in Vlaanderen betrokken is bij milieu en natuur, is die dag welkom in de Kalkense Meersen.

Programma: www.natuurpunt.be/kalkensemeersen

Op zondag 26 april 2009 vinden overal in Vlaanderen grote regionale en lokale activiteiten rond biodiversiteit plaats. Ook JNM, de jeugdbond voor Natuur en Milieu (7-25j), nodigt jongeren op diverse locaties uit voor leuke natuur- en bosactiviteiten. Biodiversiteit is immers geen zaak voor volwassenen alleen. Voor een activiteit in je buurt raadpleeg de activiteitenkalender.

Na de Week van de Aarde voeren Natuurpunt en tal van andere milieu- en natuurverenigingen verder campagne rond biodiversiteit. Doe mee en steun hun acties voor het behoud van de biodiversiteit.

RantNieuws

Zaterdag 16 mei - Slechtvalkhappening in Mortsels!

Verleden jaar bracht een slechtvalkoppel op de fabrieksschouw van Agfa een eerste jong groot.

Reden voor Natuurpunt Land van Reyen om dit jaar in samenwerking met Agfa een slechtvalkhappening te organiseren.

Een batterij telescopen moet iedereen de gelegenheid geven om de slechtvalken en de kuikens (absolute zekerheid hebben we natuurlijk nog niet!) te observeren.

Verder kan je twee kleine tentoonstellingen bezoeken: één over de slechtvalk en één met bekroonde vogelfoto's van de Bond voor Verantwoorde Natuurfotografie. Er is ook een infostand.

Om 16.00 u is er een voordracht van Koen Leysen (Natuurpunt-Educatie) over de slechtvalk.

Wanneer?

Zaterdag 16 mei, van 13 tot 18 u.

Waar?

Agfa-Gevaert, Hendrik Kuypersstraat, Mortsels.

Info:

Griet Lambert 03/449 51 57 - griet.lambert@skynet.be

Ludo Van Lint 03/455 40 83 - ludo.van.lint@telenet.be

Bert Andries 03/455 82 89 -

bert.andries@landvanreyen.be

VMPA Natuurgidsen Fort 5 Edegem

Kalenderwandelingen

(Vertrek Hoofdingang Fort 5)

Vogels begluren - 26 april 2009 10.00 u

Edegemse beek - 17 mei 2009 10.00 u - Vertrek Forum Romeinse Put

Kruiden - 14 juni 2009 10.00 u

Vleermuizen - 28 augustus 2009 20.00 u

Bomenhoroscoop - 13 september 2009 10.00 u

Herfst - 18 oktober 2009 10.00 u

Winter - 22 november 2009 10.00 u

Openingsuren Fort 5 Edegem

april-september 8.00-21.00 u

oktober 8.00-18.00 u

november-februari 8.00-17.00 u

maart 8.00-18.00 u

Alle inlichtingen en aanvragen wandelingen:

Valerie Nackaerts 03/8283246

Vleermuizentelling Fort 5 Edegem – 8 februari 2009

Begin februari vond er een vleermuizentelling telling plaats op het Fort 5 te Edegem.

Desondanks de renovatiewerken in het binnenfort werd er door de gemeente en door Natuurpunt beslist om toch een telling te doen, zeker van de delen die de laatste jaren ingericht zijn als vleermuizenreservaat. Samen met de VMPA natuurgidsen hebben tellers van de vleermuizenwerkgroep Natuurpunt het reservaat en andere toegankelijke delen van het fort onder de loep genomen.

In totaal zijn er 31 vleermuizen gevonden.

Baardvleermuis : 6

Watervleermuis : 8

Franjestaart : 6

Grootoorvleermuis : 7

Dwergvleermuis : 1

Ruige dwergvleermuis : 1

Laatvlieger : 1

species : 1

De watergangen op de het dak van het binnenfort konden dit jaar niet geteld worden wegens de werken en de veiligheid. Dit is, naast de verstoring door de werken, een verklaring van het lagere aantal vleermuizen dit jaar.

Maar het goede nieuws is dat er in de delen die als vleermuizenreservaat zijn ingericht 10 vleermuizen zijn gevonden. Dus desondanks de verstoring van de werken heeft het reservaat toch aantrek. Dat kan alleen maar positief zijn voor de toekomst als de werken klaar zullen zijn. Het is ook een motivator voor de mensen die hebben meegewerkt en nog steeds werken aan verdere verbeteringen van het vleermuizenreservaat. Het reservaat zal dus zeker ook de komende jaren van nabij opgevolgd worden. Wordt zeker nog vervolgd.

Mensen die meer willen weten te weten komen over vleermuizen, inrichting van een reservaat en eens een vleermuis van dichtbij willen horen en zien, zijn welkom op vrijdagavond 28 augustus 2009 om 20 uur aan de hoofdingang van Fort 5 te Edegem. Dan zal er een korte uiteenzetting over het leven van de vleermuis gegeven worden en een avondwandeling in het fort.

Meer gedetailleerde informatie over de activiteiten vind je in de rubriek Agenda op pagina 4.

Activiteiten waar je op voorhand moet voor inschrijven zijn ***vet** gemarkeerd.

- 5 april: voorjaarsflora - bos Zevenbergen & Muizenbos te Ranst (1/2 dag)
13 april: wandeling in het Broek te Blaasveld (1/2 dag)
19 april: natuurverkenning in de Laak- en Netevallei
*24 april: geologie - opfrissing theorie (avond)
*26 april: busuitstap - voorjaarsflora in de Lessevallei
29 april: leder diertje zijn pleziertje (avond)
3 mei: Fort van Steendorp (1/2 dag)
6 mei: Angeldragertjes van de droge heide (avond)
*8 mei: start cursus plantengemeenschappen
10 mei: Oost-Zeeuws Vlaanderen - nieuwe gebieden
*16 mei: zwaluwentelling (1/2 dag)
17 mei: nog groen in de stad? (1/2 dag)
*24 mei: geologie - landschap en ecosystemen in Vlaanderen
*weekend 31 mei: van Condroz tot Ardennen
7 juni: Hof van Coolhem (1/2 dag)
*14 juni: bustocht Utrechtse plassengebieden
20 juni: Schoonselhof (1/2 dag)
*21 juni: zomerzonnwende (avond)
*28 juni: nachtzwaluwentocht (1/2 dag)
5 juli: pinteling en wandeling Fort 7 (1/2 dag)
12 juli: Olens Broek (1/2 dag)
*19 juli: fietstocht door de zak van Zuid Beveland

© Rudy Vansevenant